

<https://gep.ui.ac.ir/?lang=en>
Geography and Environmental Planning
E-ISSN: 2252- 0910
Document Type: Research Paper
Vol. 35, Issue 3, No.95, Autumn 2024, pp. 129- 160
Received: 10/06/2024 Accepted: 17/11/2024

Investigating and Analyzing the Potentials and Constraints of Tourism Development in Lenjan County Using AHP and SWOT Models

Hedayatollah Nouri ¹, Asghar Norouzi ²*, Masoomeh Karami Kolehmasihi ³

1- Professor, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Geographic Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran
hedayat.nouri@gmail.com

2- Associate professor, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Law and Social Sciences, Payam-e Noor University, Tehran, Iran
a.norouzi@pnu.ac.ir

3- M.A., Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Geographic Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran
MasoomehKarami1400@gmail.com

Abstract

Tourism is a leading development strategy in various societies, influencing economic, social, and environmental growth through targeted planning that recognizes both potentials and challenges. Lenjan County, despite facing certain limitations in tourism development, boasts diverse and significant resources related to nature and historical culture. This research aimed to identify these strengths and obstacles, proposing solutions to enhance capacities and mitigate tourism bottlenecks in Lenjan County. This study was applied in purpose and descriptive in nature and methodology. The research population consisted of tourism experts and visitors to the region with a statistical sample of 15 experts and 45 tourists. The first group analyzed tourism capabilities and limitations using the Analytical Hierarchy Process (AHP) model, while insights from the second group were utilized within a SWOT framework to identify suitable solutions for tourism development based on the AHP findings. The results from the hierarchical analysis revealed that ecotourism attractions with a weight of 0.492, historical villages, and the potential for ecotourism activities (0.448), along with tangible and intangible historical-cultural heritage recognized nationally (0.330), represented the most significant tourism capabilities. Conversely, the lack of amenities and accommodation services at some historical-cultural sites (0.544) and damage to the local ecosystem due to river depletion and industrial pollution (0.427) were identified as the most critical bottlenecks.

*Corresponding Author

Nouri, H. , Norouzi, A. , & Karami Kolehmasihi, M. (2024). Investigating and analyzing the potentials and constraints of tourism development in lenjan county using ahp and swot models. *Geography and Environmental Planning*, 35 (3), 129 - 160 .

2252-0910 © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>).

10.22108/gep.2024.141775.1651

Additionally, the SWOT analysis identified 10 strengths and opportunities, yielding a final score of 3.53, while 8 weaknesses and threats scored 3.20, highlighting practical limitations on tourism development from the tourists' perspectives. The recommended strategy for tourism development was an "active strategy".

Keywords: Tourism, Tourism Development, Tourism Potentials, Tourism Bottlenecks, Lenjan.

Introduction

Today, tourism stands as one of the largest economic activities globally, generating significant benefits for societies. This industry serves as a crucial source of income, employment, and development of social and cultural infrastructure, impacting various facets of people's lives. For developing countries, where issues like unemployment and reliance on single-product economies are prevalent, tourism development is particularly essential. Iran is recognized as a prominent tourism hub positioned favorably for attracting both Asian and international visitors. Lenjan County with its rich array of natural and cultural attractions possesses substantial tourism potential. However, despite these resources, the region has not yet achieved significant progress in tourism development. Consequently, this research aimed to identify the opportunities and challenges associated with tourism development in Lenjan County.

Materials & Methods

This research was an applied survey focused on practical outcomes. It employed a descriptive-analytical approach in both its nature and methodology. The study combined library-based and field survey methods for data collection. Initially, theoretical foundations and relevant research literature were gathered through a comprehensive literature review. Subsequently, a questionnaire was administered to tourism experts, with data analysis conducted using Superdecision software. Following this, a second questionnaire was distributed to tourists to assess the strengths, weaknesses, opportunities, and threats related to tourism. The data from this section were analyzed using the SWOT model and Microsoft Excel, leading to the presentation of effective strategies. Maps were created using ArcGIS Pro software. The statistical population comprised tourism experts and visitors in Lenjan County with a sample size of 15 experts and 45 tourists. Lenjan County, covering an area of 1,171 km², is located in the southwest of Isfahan city and is part of Isfahan Province.

Research Findings

Among the tourist respondents, 62% were from Isfahan Province, while 38% came from outside the province. Notably, 64% of the in-province tourists were from the city of Isfahan. Out-of-province visitors included 6% from Ilam, 17% from Tehran, 12% from Chaharmahal and Bakhtiari, 17% from Khuzestan, 12% from Fars, and 18% from Qazvin. Kerman, Hormozgan, and Yazd provinces each accounted for 6% of the respondents. Regarding travel motivations, 33.3% cited recreation and leisure as their primary reason followed by 20% for nature-based tourism, 15.6% for work and employment, and 31.1% for visiting relatives and friends. Of all respondents, 64.4% reported making overnight trips, while 35.6% did not stay overnight. In terms of travel seasons, respondents noted spring and summer equally at 24.4%, with only 2.3% indicating autumn. An analysis of nature-based tourism potential in Lenjan County revealed that the criterion of "richness of ecotourism attractions" with a weight of 0.492 was the most significant factor and the highest priority. For historical and cultural tourism capabilities, the criterion of "presence of historical tourism-targeted villages and potential for developing ecotourism activities" with a weight of 0.448 was identified as the top priority.

Investigating the limitations of nature-based tourism development highlighted that "damage to the ecosystem due to river depletion and industrial pollution" with a weight of 0.427 was the primary concern. Similarly, for historical and cultural tourism, the "lack of amenities and accommodation services at certain attractions" was noted as the top limitation with a weight of 0.544. The findings further identified 5 strengths, 4 weaknesses, 5 opportunities, and 4 threats related to tourism in the region. The recommended strategy was categorized as offensive (SO).

Discussion of Results & Conclusion

The analysis identified 10 key strengths for tourism development in the region:

1. **Richness of Ecotourism Attractions:** Being weighted at 0.492, this factor was crucial for attracting visitors.
2. **Presence of Historical Tourism Villages and Potential for Ecotourism Activities:** With a weight of 0.448, this criterion highlighted significant opportunities for development.
3. **Tangible and Intangible Historical-Cultural Heritage:** This factor weighted at 0.330 underscored the value of cultural resources.
4. **Infrastructure for Sports and Recreational Activities:** With a weight of 0.237, this indicated the importance of facilities that could support active tourism.
5. **Strategic Location on Communication Routes:** Being weighted at 0.134, this factor enhanced accessibility to various regions.
6. **High Demand for Nature-Based Tourism across Age Groups:** This criterion with a weight of 0.115 reflected a broad interest in nature tourism.
7. **Proximity to Major Destinations:** This factor weighted at 0.099 emphasized the advantages of being near popular travel hubs.
8. **Specialized and Active Human Resources in Nature-Based Tourism:** With a weight of 0.055, this pointed to the availability of local expertise.
9. **Potential for Combining Historical and Religious Tourism:** This criterion with a weight of 0.046 highlighted opportunities for integrating diverse tourism offerings.
10. **Ability to Connect with Tourism Programs in Other Cities and Neighboring Provinces:** Being weighted at 0.039, this emphasized the importance of collaboration in regional tourism.

Conversely, the analysis identified 10 key limitations:

1. **Lack of Welfare Facilities and Accommodation Services:** This issue weighted at 0.544 significantly hindered the appeal of historical and cultural attractions.
2. **Ecosystem Damage Due to River Depletion and Industrial Pollution:** With a weight of 0.427, this highlighted critical environmental challenges.
3. **Insufficient Support from Local Organizations and Officials:** This limitation weighted at 0.212 underscored the need for greater institutional backing.
4. **Inadequate Infrastructure and Poor Distribution of Tourism Services:** With a weight of 0.197, this pointed to the necessity for improved facilities and services.
5. **Limited Access to Some Historical and Cultural Attractions:** This factor with a weight of 0.182 restricted visitor engagement.
6. **Neglect of Historical Buildings:** The lack of attention from authorities regarding physical deterioration and visual quality carried a weight of 0.161.
7. **Minimal Benefits for the Local Community:** The seasonal and sporadic nature of tourism activities resulted in low community engagement with a weight of 0.091.
8. **High Tourist Density, Especially during Holidays:** This issue weighted at 0.070 could lead to overcrowding and detracting from the visitor experience.
9. **Low Awareness among Locals of the Region's Historical and Cultural Potential:** This limitation with a weight of 0.056 indicated the need for community education.
10. **Cultural Conflicts between Tourists and Local Residents:** With a weight of 0.055, this highlighted challenges in integrating diverse cultural perspectives.

To determine the most effective strategy for regional tourism development, internal factors received a final score of 3.60, while external factors scored 3.18. Both sets of factors suggested prioritizing offensive strategies (SO) to enhance tourism growth in the region.

مقاله پژوهشی

بررسی و تحلیل توانمندی‌ها و تنگنای توسعۀ گردشگری شهرستان لنجان با کاربرد مدل‌های AHP و SWOT

هدایت اله نوری، استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

hedayat.nouri@gmail.com

اصغر نوروزی ، دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

a.norouzi@pnu.ac.ir

معصومه کرمی کله مسیحی، کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

masoomehkarami1400@gmail.com

چکیده

گردشگری از راهبردهای اصلی توسعه است و می‌تواند با برنامه‌ریزی هدفمند و مبتنی بر شناخت توانمندی‌ها و تنگناها بر توسعه اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی هر منطقه اثرگذار باشد. شهرستان لنجان از لحاظ منابع و جاذبه‌های طبیعت‌محور و تاریخی-فرهنگی ظرفیت متنوع و غنی دارد؛ اما با محدودیت‌هایی نیز روبه‌روست. محققان در پژوهش حاضر به دنبال شناخت توانمندی‌ها و تنگنای توسعۀ گردشگری و نیز ارائه راهبردهای مناسب هستند. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت از نوع تحقیقات توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری متشکل از صاحب‌نظران گردشگری به تعداد ۱۵ نفر و گردشگران به تعداد ۴۵ نفر است. از گروه اول برای تحلیل توانمندی‌ها و محدودیت‌های گردشگری با استفاده از مدل AHP پرسش و از نظرهای گروه دوم در چهارچوب مدل SWOT برای دستیابی به راهبردها و راهکارهای مناسب توسعۀ گردشگری استفاده شده است. نتایج مدل AHP نشان داد که معیارهای «غنای جاذبه‌های اکوتوریستی» با وزن ۰/۴۹۲، «روستاهای تاریخی و امکان توسعۀ فعالیت‌های بومگردی» با وزن ۰/۴۴۸ و «میراث ملموس و ناملموس تاریخی-فرهنگی ثبت ملی» با وزن ۰/۳۳۰ به‌عنوان مهم‌ترین توانمندی‌های گردشگری منطقه است. معیارهای «کمبود امکانات رفاهی و خدمات اقامتی در برخی جاذبه‌های تاریخی-فرهنگی» با وزن ۰/۵۴۴ و «آسیب‌دیدگی اکوسیستم با وزن ۰/۴۲۷ به‌عنوان جدی‌ترین تنگنای گردشگری شناخته شده است. با توجه به نتایج مدل SWOT ۱۰ نقطه قوت و فرصت با امتیاز نهایی ۳/۵۳ به‌عنوان مزیت‌ها و ۸ نقطه ضعف و تهدید با امتیاز نهایی ۳/۲۰ به‌عنوان محدودیت‌های مؤثر بر توسعۀ گردشگری شهرستان مشخص شد. در این میان، راهبرد مناسب توسعۀ گردشگری نیز «راهبرد فعال» است.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، توسعۀ گردشگری، توانمندی گردشگری، تنگنای گردشگری، لنجان

*نویسنده مسؤول

نوری، هدایت اله، نوروزی، اصغر، کرمی کله مسیحی، معصومه. (۱۴۰۳). بررسی و تحلیل توانمندی‌ها و تنگنای توسعۀ گردشگری شهرستان لنجان با کاربرد مدل‌های

AHP و SWOT. جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۳۵ (۳)، ۱۶۰-۱۲۹.

مقدمه

امروزه گردشگری یکی از بزرگ‌ترین فعالیت‌های اقتصادی دنیاست. توسعه این فعالیت‌های اقتصادی بی‌شماری برای جوامع دارد (خیری و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۳) و از مهم‌ترین منابع درآمد، اشتغال و توسعه زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی است که به صورت فراگیر و جهانی تمامی جنبه‌های زندگی افراد را تحت‌تأثیر قرار داده است (Christou & Sharply, 2019, P. 39). گردشگری در شش و نیم دهه اخیر رشد تاحدوی بدون وقفه داشته که نشان‌دهنده قدرت و انعطاف‌پذیری آن است (Bayih & Singh, 2020, P. 1). از این صنعت می‌توان برای حفظ و افزایش فرصت‌های مطلوب آینده، افزایش آگاهی مردم با شناسایی فرهنگ‌های خاص و ترویج آنها و حتی برای کاهش تنش‌های سیاسی استفاده کرد (Butler et al., 2022, P. 59).

به طور کلی، دسترسی به منابع جدید سرمایه، ایجاد فرصت‌های نوین اشتغال محلی، رشد و توسعه اقتصاد عمومی، رشد فرهنگی، ایجاد عدالت اجتماعی، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختارهای زیربنایی ازجمله توانمندی‌های گردشگری است. با توجه به تأثیر گردشگری بر رشد اقتصادی این فعالیت می‌تواند به عنوان موتور محرکه اقتصاد باشد. در مقابل، رشد اقتصادی نیز بر توسعه گردشگری مؤثر واقع می‌شود (کاظمیان و همکاران، ۱۴۰۱، ص. ۱۰۸). بنابراین گردشگری به‌ویژه برای کشورهای در حال توسعه که معضلات بسیاری ازجمله بیکاری و اقتصاد تک‌محصولی دارند، بسیار حائز اهمیت است (اسدپورکردی و همکاران، ۱۴۰۰، ص. ۲۱۱).

کشور ایران بالقوه یکی از قطب‌های مهم گردشگری در جهان است که با برخورداری از سابقه دیرین تمدن و فرهنگ، طبیعت و شرایط اقلیمی متنوع و عواملی دیگر از این دست، توانایی قرارگیری در جایگاه مناسب نقاط پرجاذبه گردشگری آسیا و حتی بین‌المللی را دارد. با توجه به اتکای بیش از حد اقتصاد ایران به صادرات نفت خام و آسیب‌پذیری از تغییرات قیمت آن و سایر شوک‌های اقتصادی و غیراقتصادی، توسعه گردشگری تا حد زیادی می‌تواند این آسیب‌پذیری را کاهش دهد (نرگسی و همکاران ۱۳۹۷، ص. ۴۲). بنابراین ضروری است ظرفیت‌ها و محدودیت‌های توسعه این فعالیت در نقاط مختلف بررسی و راهبردها و راهکارهای مناسب متناسب با شرایط محلی ارائه شود.

شهرستان لنجان در جنوب غرب استان اصفهان جاذبه‌های طبیعی و انسانی-فرهنگی متعددی دارد. این شهرستان در کنار زاینده‌رود و در مسیر بزرگراه‌های کنارگذر غربی اصفهان و جاده استراتژیک اصفهان به چهارمحال و بختیاری قرار دارد. این منطقه به دلیل وجود صنایع ذوب آهن، کاغذ، صنایع نظامی و مراکز صنعتی دیگر از مهم‌ترین قطب‌های صنعتی استان اصفهان است. وجود این صنایع در کنار کشاورزی بافتی صنعتی-کشاورزی را به این شهرستان بخشیده است. این شهرستان با تاریخی کهن و موقعیت ممتاز جغرافیایی سرگذشتی گره‌خورده با تاریخ شهر اصفهان دارد.

نزدیکی منطقه به شهر اصفهان باعث شده است که هنرهای سنتی و صنایع دستی در این دیار کهن در دوره‌های مختلف رونق فراوانی داشته باشد؛ به گونه‌ای که هم‌اکنون هنرهای قالی‌بافی، حصیربافی، بوریا‌بافی، نگارگری، طلاساز، منبت، خراطی، رودوزی، مینای نقاشی، قلم‌زنی، معرق چوب، شیشه‌گری فوتی در منطقه وجود دارد (معین، ۱۳۹۴، ص. ۱۴۷). واضح است شهرستان با وجود داشتن چنین منابعی توانایی لازم را برای توسعه گونه‌های مختلف گردشگری ازجمله گردشگری مزرعه، قومی، هنری، تاریخی، طبیعت‌گرا و تفریحی دارد؛ اما توانمندی‌ها هنوز نتوانسته است آن‌طور که باید در زمینه گردشگری جایگاه شایسته خود را کسب کند.

این شهرستان با ۹۷۸۳ هکتار زمین کشاورزی، ۱/۸ درصد کل اراضی کشاورزی استان اصفهان را دربرگرفته است (سبحانی و همکاران، ۱۳۹۹، ص. ۲۰۷). اما به دلیل کم‌آبی‌های سال‌های اخیر کشاورزی آن روبه نابودی است. محدودیت‌های طبیعی و مصنوع منطقه مانند خشکسالی و آلودگی‌های زیست‌محیطی صنایع تهدیدی برای آینده گردشگری منطقه است؛ از این روست که شناسایی فرصت‌ها و تنگناها می‌تواند کمک شایانی به توسعه گردشگری کند. محققان در پژوهش حاضر به دنبال شناسایی فرصت‌ها و تنگناهای توسعه گردشگری در شهرستان لنجان برای پاسخگویی به این سؤال‌های اساسی هستند که در شهرستان چه توانمندی‌ها، قابلیت‌ها، تنگناها و محدودیت‌هایی در برابر توسعه گردشگری وجود دارد و چه راهکارهایی را می‌توان برای کاهش تنگناها، محدودیت‌ها، تقویت توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری شهرستان به کار بست؟

مبانی نظری پژوهش

گردشگری با تعریف‌ها و کارکرد متفاوت معرفی می‌شود؛ زیرا گاهی همزمان همه ابعاد محیطی و اجتماعی را دربرمی‌گیرد؛ درحالی که در جایگاه‌های خاص خود کارکردهای متفاوت نیز اهمیت اساسی می‌یابد. محققان گردشگری را پدیده‌ای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تعریف می‌کنند که مستلزم حرکت افراد به کشورها یا مکان‌هایی خارج از محیط معمول برای هدف‌های شخصی، تجاری و حرفه‌ای است (Mkwizu, 2020, P. 6). Hall باور دارد گردشگری «بیانی از سبک زندگی است که در سفر داوطلبانه یا تغییر موقت داوطلبانه محل سکونت شناسایی می‌شود» (Higgins-Desbiolles et al., 2019, P. 1932). Artur borman گردشگری را «مجموعه مسافرت‌هایی که به‌منظور استراحت، تفرج و تجارت یا دیگر فعالیت‌های شغلی و یا به‌منظور شرکت در مراسم خاص انجام گیرد و غیبت شخص از محل سکونت دائم خود در طی این مسافرت موقتی و گذرا باشد» تعریف می‌کند (کاظمی، ۱۳۸۵، ص. ۱۸-۱۹). در تعریف سازمان جهانی گردشگری «گردشگری عبارت است از مجموعه کارهایی که یک فرد در سفر و در مکانی غیر از محیط عادی خود انجام می‌دهد. این سفر بیش از یک سال طول نمی‌کشد و هدف آن سرگرمی، تفرج، استراحت، ورزش و فعالیت‌هایی از این قبیل است» (WTO, 1999).

واژه گردشگر نیز همانند گردشگری تعریف‌های متعددی دارد. در فرهنگ وبستر (۱۳۸۶) گردشگر به کسی اطلاق می‌شود که برای سرگرمی و تفریح یا به قصد امور فرهنگی سفر می‌کند. در فرهنگ‌های لغت فارسی گردشگری با عبارت‌هایی چون جهانگردنده آنکه در اقطار عالم بسیار سفر کند، سیاح کسی که در شهر و کشورهای دیگر سیاحت کند و جهاننورد آمده است. سازمان جهانی جهانگردی ضمن تفکیک اصطلاحات «جهانگرد یا گردشگر»، مفاهیم «گردشگر یک‌روزه»، «دیدارکننده» و «مسافر» را ارائه می‌دهد مقصود از گردشگر کسی است که دست‌کم یک شب در یک اقامتگاه عمومی یا خصوصی در محل بازدیدشده به سر برد (گی و فایوسولا، ۱۳۸۲، ص. ۲۲). گردشگر در تعریفی دیگر به هر شخصی گفته می‌شود که به مدت کمتر از ۱۲ ماه به مکانی غیر از محل سکونت معمولی خود سفر و هدف اصلی او از سفر غیر از انجام دادن فعالیتی است که از آن مزد دریافت می‌کند (Lickorish & Jenkins, 2007, P. 37).

پیشینه پژوهش

درباره پیشینه موضوع گفتنی است که در سال‌های اخیر چاپ مقاله‌های گردشگری در مجله‌های علمی ایران در زمینه‌های مختلف بسیار گسترش یافته است. در ادامه، به مقاله‌هایی پرداخته می‌شود که موضوع اصلی آنها به لحاظ تمرکز بر ارزیابی منطقه‌ای همسویی بیشتری با موضوع این مقاله دارد.

فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان «شناسایی موانع و مشکلات توسعه گردشگری در نواحی روستایی هدف گردشگری غرب شهرستان مریوان» انجام دادند. نتایج نشان داد که کیفیت پایین خدمات رسانی، امکانات موجود و ضعف زیرساخت‌ها، تبلیغات، اطلاع‌رسانی و آموزش، تمایل و انگیزه کم بازدیدکنندگان برای توقف چندروزه و مشارکت نکردن مردم و نارسایی‌هایی که سازمان‌های دولتی عنوان کرده‌اند، مهم‌ترین موانع و مشکلات پیش روی روستاهای هدف گردشگری منطقه است.

محمدی ده‌چشمه (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان «تحلیل راهبردی تنگناها و فرصت‌های توسعه گردشگری شهری: مطالعه موردی: شهر شهرکرد» انجام داد. محقق دریافت که قرارگیری و نزدیکی این شهر بین دو استان پرجمعیت اصفهان و خوزستان مهم‌ترین نقطه قوت و مدیریت ناصحیح و ناکارآمد مهم‌ترین نقطه ضعف است. مرکزیت استان مهم‌ترین مزیت خارجی و عدم حمایت‌های دولتی مهم‌ترین عامل تهدیدکننده خارجی است.

رئیزی و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان «تحلیل قابلیت‌ها و تنگناهای توسعه گردشگری مناطق روستایی مرزی ازدیدگاه مردم و مسئولین: مطالعه موردی: بخش مرزی پیشین شهرستان سرباز» انجام دادند. مطابق نتایج این مطالعه عمده‌ترین قابلیت‌های گردشگری منطقه مبتنی بر میراث فرهنگی، تاریخی و طبیعی است.

رضایی و قاسمی (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان «ارزیابی قابلیت‌های گردشگری و نقش آن در توسعه شهری با تأکید بر برنامه‌ریزی راهبردی: نمونه موردی: شهر کرمان» انجام دادند. در این مطالعه توجه بر توسعه گردشگری فرهنگی، طبیعی و بومگردی به دلیل وجود مزیت‌های نسبی به عنوان مهم‌ترین استراتژی توسعه پیشنهاد شد.

اسفندیاری و نظافت (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان «بررسی و ارزیابی توانمندی‌ها و پتانسیل‌های ژئوتوریستی شهرستان سرعین: مطالعه موردی: روستاهای آلوارس، درآباد، نوران» انجام دادند. نتایج نشان داد که توان ژئوتوریستی درآباد و نوران متوسط است؛ ولی منطقه آلوارس توان ژئوتوریستی خوبی و از نظر رقابت‌پذیری نسبت به سایر مناطق پتانسیل‌های مناسب‌تری را برای جذب گردشگر دارد.

احمد پژوهشی با عنوان «محدودیت‌های توسعه گردشگری برای یک میراث فرهنگی مقصدمحور، کامپونگ آیر (دهکده آب) در بروئی دارالسلام» انجام داد. نتایج نشان داد که باوجود پتانسیل گردشگری موجود در منطقه، چالش‌هایی از جمله مشکلات دفع زباله، جرم، از دست دادن اصالت و کمبود اطلاعات، امکانات و خدمات گردشگری وجود دارد (Ahmad, 2013).

سوباش پژوهشی با عنوان «جهانگردی در هند: پتانسیل‌ها، چالش‌ها و فرصت‌ها» انجام داد. نتایج نشان داد که گردشگری منبع مهمی برای ارزآوری و فعالیت اقتصادی به منظور کمک به جوامع محلی و میزبان است. این بخش با چالش‌هایی از جمله کمبود زیرساخت‌های گردشگری با کیفیت خوب، نگرانی‌های جهانی درباره سلامت و ایمنی

گردشگران، ساختارهای مختلف مالیات بر مسافران / جاده‌ها در ایالات مختلف و کمبود نیروی انسانی آموزش‌دیده و ماهر روبه‌روست (Subash, 2015).

تورتاتو و ایزو پژوهشی با عنوان «پیشرفت‌ها و موانع توسعه جگوار-گردشگری در پانتانال برزیل» انجام داد. مطابق نتایج، حیات‌وحش در برزیل باوجود پتانسیل بسیار زیاد تنوع زیستی قابل بهره‌برداری نیست. نبود برنامه‌های مدیریتی برای مناطق حفاظت‌شده مانع توسعه این فعالیت شده است (Tortato & Izzo, 2017).

هان و سو در پژوهشی با عنوان «ارزیابی پتانسیل‌های توسعه گردشگری منطقه‌ای استان هبی» ۱۸ شاخص ارزیابی را انتخاب و با استفاده از روش سلسله‌مراتب تحلیلی جامع و فرآیند خطی توانمندی توسعه گردشگری را ارزیابی کردند. نتایج نشان داد که گردشگری با مشکلاتی مانند مقیاس کوچک، زنجیره‌های کوتاه و یکپارچگی کم منابع مواجه است. آنها اقدام‌های متقابلی نظیر بهبود شرکت‌های گردشگری پیشرو، ایجاد خوشه‌های گردشگری و ترویج یکپارچگی فرهنگی را پیشنهاد کردند (Han & Su, 2021).

فان و همکاران پژوهشی با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی‌های توسعه گردشگری با استفاده از SWOT، QSPM و AHP: مطالعه موردی: کوه چانگ‌بای در چین» انجام دادند. محققان دریافتند که وجود ویژگی‌های طبیعی زیبا با مناظر متمایز مهم‌ترین نقطه قوت است. همچنین، ناکافی بودن امکانات رفاهی و ضعف زیرساخت‌ها مهم‌ترین نقطه ضعف است. نتایج نشان داد که استفاده از پتانسیل‌های طبیعی، تاریخی و استراتژی و ایجاد مکانیزم مناسب به‌منظور سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی برای بهبود شرایط مهم است (Fan et al., 2023).

ماکونی پژوهشی با عنوان «ارزیابی پتانسیل گردشگری ماجراجویی در منطقه کوه کنیا» انجام داد. نتایج نشان داد که چشم‌اندازهای زیادی برای گردشگری ماجراجویانه در منطقه وجود دارد. کوهنوردی، صخره‌نوردی و کمپینگ به‌عنوان فعالیت‌های توسعه‌یافته شناسایی شد (Makuny, 2023).

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی، از نظر ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی و با توجه به نحوه گردآوری داده‌ها و اطلاعات از نوع کتابخانه‌ای-میدانی است؛ بنابراین ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش با بررسی کتابخانه‌ای تدوین شد. جامعه آماری متشکل از کارشناسان و فعالان مرتبط با حوزه گردشگری و نیز گردشگران ورودی به این شهرستان است. انتخاب نمونه کارشناسان (برای انجام‌دادن فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی) براساس بیشترین و مؤثرترین فعالیت افراد در راستای توسعه گردشگری (حوزه تصمیم‌گیری، پژوهش و کسب‌وکار) به تعداد ۱۵ نفر انتخاب شد. حجم نمونه گردشگران نیز برای انجام‌دادن تحلیل SWOT با توجه به محدودیت زمان، هزینه، عدم همکاری بسیاری از گردشگران و کفایت نسبی اطلاعات با تعداد ۴۵ نفر از گردشگران در سال ۱۴۰۱ انجام شد. سؤال‌های پرسشنامه صاحب‌نظران از نوع مقایسه زوجی معیارهای خاص تحلیل سلسله‌مراتبی و پرسشنامه گردشگران از نوع منظم (بسته) و طیف لیکرت بوده است.

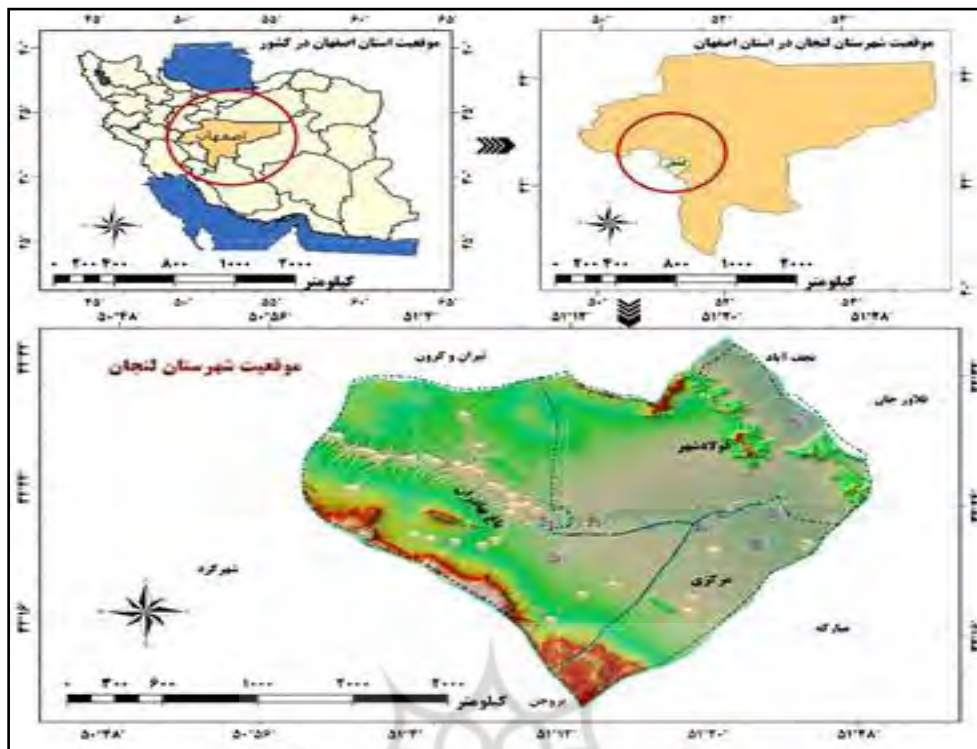
در پژوهش حاضر برای تدوین پرسشنامه AHP در چندین جلسه مصاحبه و گفت‌وگو با ریاست و کارشناسان گردشگری اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان و نیز صاحب‌نظران گردشگری منطقه انجام و توانمندی‌ها و محدودیت‌های توسعه گردشگری گردآوری شد. همچنین، پس از بررسی پیشینه پژوهش معیارهایی برای طراحی پرسشنامه مقایسه‌های زوجی از منابع مذکور استخراج و برای افزایش روایی از نظرهای استادان دانشگاه و مطلع از منطقه استفاده شد.

در تهیه سؤال‌های پرسشنامه که در قالب مدل SWOT طراحی شد، نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید براساس (۱) اطلاعات حاصل از پرسشنامه AHP، (۲) مقاله‌های معتبر در سوابق منطقه و پیشینه پژوهش، (۳) گفت‌وگوی میدانی با گردشگران و جویاشدن عناصر کلیدی جذب آنها به شهرستان لنجان، (۴) گفت‌وگو و مصاحبه با فعالان گردشگری که بیشترین تعامل را با گردشگران دارند، تهیه و طبق نظرهای استادان دانشگاهی نهایی شد.

در این مطالعه برای بررسی پتانسیل‌ها و تنگناهای توسعه گردشگری شهرستان لنجان از دو مدل کاربردی AHP و SWOT استفاده شده است. برای انجام‌دادن روش AHP بر مبنای مقایسه زوجی توانمندی‌ها و محدودیت‌های گردشگری طبیعت‌محور و تاریخی-فرهنگی در قالب پرسشنامه در اختیار صاحب‌نظران و کارشناسان حوزه گردشگری قرار گرفت. معیارهای مشخص‌شده با استفاده از طیف متداول AHP امتیازدهی و با استفاده از نرم‌افزار superdecision تجزیه و تحلیل شد. در گام بعدی فهرستی از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید توسعه گردشگری تهیه شد و با استفاده از مدل راهبردی SWOT و در قالب پرسشنامه در اختیار گردشگران قرار گرفت. پس از گردآوری داده‌های نظرسنجی و شناسایی عناصر کلیدی، عامل‌های جذب در محیط xcel به تفکیک محاسبات انجام گرفت. نقشه‌ها در محیط نرم‌افزار Arc gis pro و نمودارهای مفهومی نیز در محیط Adobe Photoshop CS5 ترسیم شد.

محدوده مطالعه شده

شهرستان لنجان با مساحت ۱۱۷۱ کیلومتر مربع یکی از شهرستان‌های استان اصفهان است. این شهرستان در جنوب غربی شهر اصفهان قرار دارد. از سمت شمال به شهرستان‌های فلاورجان و نجف‌آباد، از شرق به شهرستان مبارکه و از غرب و جنوب به استان چهارمحال و بختیاری محدود می‌شود (شکل ۱). شهرستان لنجان ۳ بخش (مرکزی، باغبادران و فولادشهر)، ۹ شهر و ۴۰ سکونتگاه روستایی در قالب ۵ دهستان دارد (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰، ص. ۹۴). دو شهر باغبادران (در ساحل زاینده‌رود) و چرمهین (با جاذبه مهم آبشار شاهلولاک) و غالب روستاهای این شهرستان که نزدیک به ۳۷ روستای گردشگری‌پذیر است، موقعیت خاصی برای گردشگری منطقه ایجاد کرده است. ۳۷ کیلومتر از طول رودخانه با آبدی دائم در بخش باغبادران است که با این ویژگی جاذبه‌های گردشگری طبیعی و اکوتوریستی فراوانی به وجود آمده است. موقعیت جغرافیایی مناسب، وجود رودخانه زاینده‌رود، تنوع اقلیمی چهار فصل در کنار برخورداری از تاریخی کهن، تنوع اقوام و گویش‌ها و نیز وجود آیین‌های سنتی خاص (چنانکه به ایران کوچک نیز معروف شده است) (www.visitiran.ir) (شکل ۲) و (شکل ۳) نشان‌دهنده پتانسیل زیاد گردشگری منطقه است. گفتنی است که طبق اعلام اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی در نوروز ۱۴۰۱ شهرستان لنجان با حدود ۲۲ هزار نفر گردشگر در کل استان اصفهان رتبه دوم گردشگری‌پذیری را داشته است (اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان لنجان، ۱۴۰۱).

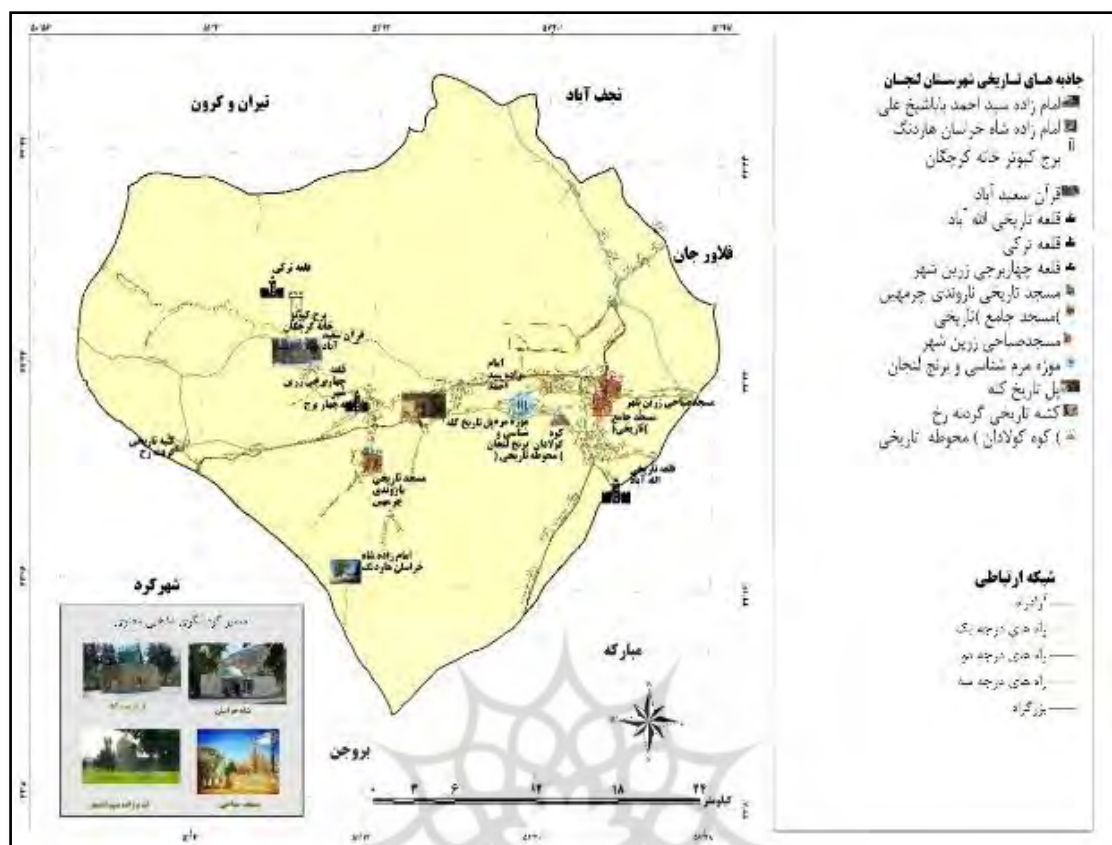
شکل ۱: نقشه موقعیت جغرافیایی شهرستان لنجان (منبع: www.openstreetmap.org)

Figure 1: Map of geographical location of Lenjan county

شکل ۲: نقشه جاذبه های طبیعت محور شهرستان لنجان (منبع: www.openstreetmap.org)

Figure 2: Map of nature-oriented attractions of Lenjan county

شکل ۳: نقشه جاذبه های تاریخی-فرهنگی شهرستان لنجان (منبع: www.openstreetmap.org)

Figure 3: Map historical-cultural attractions of Lenjan county

یافته های پژوهش و تجزیه و تحلیل

گردشگران پاسخگو

از تعداد کل پاسخگویان گردشگر، ۶۲٪ از استان اصفهان و ۳۸٪ خارج از استان بوده‌اند. از گردشگران پاسخگوی استانی ۶۴٪ متعلق به شهر اصفهان بوده است. شهرستان های نجف آباد و مبارکه هرکدام با ۴٪، شهرستان های کاشان، فلاورجان، خمینی شهر و بوئین میاندشت هرکدام با ۷٪ در پرسشگری حضور داشته‌اند. از میهمانان برون استانی ۱۷٪ تهران، ۱۲٪ چهارمحال و بختیاری، ۱۷٪ خوزستان، ۱۲٪ فارس، ۱۸٪ قزوین و استان های کرمان، هرمزگان، یزد و ایلام نیز هرکدام ۶٪ را شامل شده است. ارقام ذکر شده گویای حوزه عملکرد و توان جذب گردشگر از سراسر کشور در این شهرستان است.

به لحاظ وضعیت تأهل ۴۳/۲٪ مجرد و ۵۶/۸٪ متأهل بوده‌اند. بیشترین تعداد پاسخگو در گروه سنی ۲۵-۳۱ با ۳۳/۳٪ و کمترین فراوانی نیز متعلق به گروه ۵۲ سال به بالا با ۲/۲٪ است. به لحاظ تحصیلات بیشترین میزان مربوط به مقطع کارشناسی با ۴۰٪ و کمترین میزان مربوط به تحصیلات زیردیپلم با ۸/۹٪ است. به لحاظ وضعیت شغلی ۳۳/۳٪ کارمند، ۶/۷٪ خویش فرما، ۲۲/۲٪ دانشجو، ۲۴/۴٪ خانه دار و ۲/۲٪ بازنشسته هستند و ۱۱/۱٪ نیز سایر مشاغل را ذکر

کرده‌اند. از حیث میزان تمایل به بازگشت مجدد به منطقه، ۹۷/۸٪ تمایل به بازگشت مجدد و ۲/۲٪ تمایلی نداشتند که می‌توان دریافت شهرستان مقصدی محبوب میان گردشگران است. به لحاظ انگیزه اصلی برای سفر ۳۳/۳٪ تفریح و تفرج، ۲۰٪ طبیعتگردی، ۱۵/۶٪ کار و اشتغال، ۳۱/۱٪ دیدار از اقوام و آشنایان را ذکر کرده‌اند. متأسفانه هیچ‌کدام از پاسخگویان بازدید از اماکن تاریخی و رویدادهای فرهنگی-هنری را انتخاب نکرده‌اند. از کل پاسخگویان ۶۴/۴٪ سفری همراه با اقامت شبانه داشته‌اند و ۳۵/۶٪ سفرشان بدون اقامت بوده است. در پاسخ به سؤالی درباره زمان سفر مورد دلخواه به منطقه نیز به ترتیب فصل بهار ۲۴/۴٪، تابستان ۲۴/۴٪، پاییز ۲/۳٪، فصل زمستان صفر و درنهایت، گزینه هر چهار فصل سال در ایام تعطیلات و آخر هفته شامل ۴۸/۹٪ می‌شود. نتایج ارزیابی درباره میزان جذابیت نسبی منابع و جاذبه‌های توریستی از دیدگاه گردشگران نشان داد که حدود ۴۸/۹٪ گزینه متوسط، ۳۱/۱٪ مناسب، ۱۵/۶٪ بسیار مناسب و ۴/۴٪ کمی مناسب را انتخاب کردند.

کارشناسان شرکت‌کننده در پرسشگری

کارشناسان ۱۱ نفر مرد و ۴ نفر زن بوده‌اند که شامل کارشناسان حوزه گردشگری، راهنمای گردشگری و تور لیدر، مدرس دانشگاه، ریاست و کارکنان اداره میراث فرهنگی شهرستان بودند. از این میان، ۲ نفر دیپلم، ۴ نفر کارشناسی، ۷ نفر کارشناسی ارشد و ۲ نفر دکترا داشته‌اند. بیشترین میانگین سنی بین ۳۰ تا ۳۹ و از نظر سابقه کاری ۳ نفر کمتر از ۵ سال، ۷ نفر بین ۵ تا ۱۵ سال و ۵ نفر نیز بیشتر از ۱۵ سال سابقه کاری مرتبط با موضوع را داشته‌اند.

شناسایی توانمندی‌ها و قابلیت‌های توسعه گردشگری شهرستان

برای شناسایی توانمندی‌ها و قابلیت‌های توسعه گردشگری شهرستان لنجان از فرآیند تصمیم‌گیری و تحلیل سلسله‌مراتبی در سه سطح هدف، معیارهای اصلی و زیرمعیارها و نیز از پرسشنامه مقایسه زوجی در طیف ۹ گزینه‌ای ساعتی استفاده شد. در این فرآیند درعین وزن‌دهی به مجموعه‌ها تجزیه و تحلیل میزان ناسازگاری قضاوت‌ها در نرم‌افزار سوپردسیژن (Super Decision) انجام و توانمندی‌ها و قابلیت‌های توسعه گردشگری در دو بخش طبیعت‌محور و تاریخی-فرهنگی به ترتیب زیر بررسی شد.

الف: توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور

در شناسایی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور در سطح اول هدف اصلی (بررسی پتانسیل‌ها و تنگناهای توسعه گردشگری)، در سطح دوم معیارهای اساسی (توانمندی و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور) و در سطح آخر زیر معیارهای مرتبط تبیین شده است. برای تعیین ضریب اهمیت معیارهای اصلی و معیارها از روش مقایسه دو دویی استفاده شد. در این روش وزن هر معیار با درجه ارجحیتی به دست آمد که با مقادیر کمی بین ۱ تا ۹ معادل شده است. معادل عددی متغیرهای زبانی از دیدگاه تصمیم‌گیرنده نشان‌دهنده میزان اهمیت معیارهاست (جدول ۱).

جدول ۱: مقدارهای مقایسه زوجی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت محور

Table 1: Pairwise comparison values of nature-oriented tourism abilities and capabilities

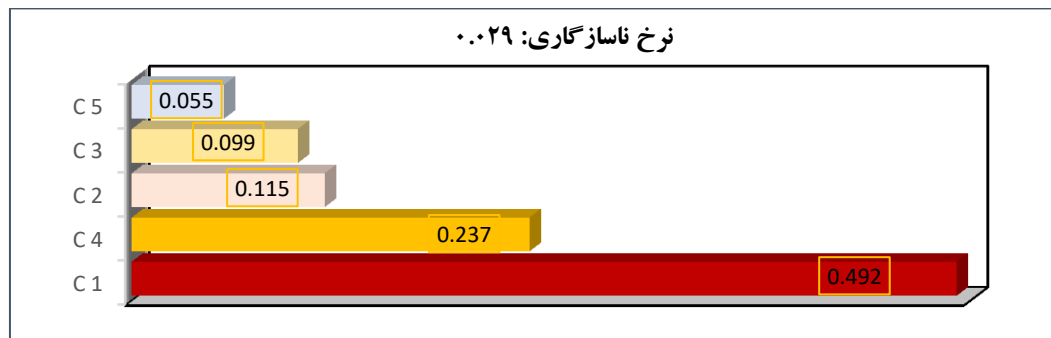
توانمندی‌ها	غناي جاذبه‌های اکوتوریستی (رودخانه، مزرعه، پیشه‌زار و ...)	تقاضای فراوان گردشگر طبیعت‌محور در رده‌های سنی مختلف	نزدیکی به کانون‌های گردشگر فرست	فعالیت‌های ورزشی - تفریحی زیرساخت‌های مناسب برای	وجود نیروهای متخصص و فعال گردشگری طبیعت‌محور منطقه
غناي جاذبه‌های اکوتوریستی (رودخانه، مزرعه، پیشه‌زار و ..)	۱	۵	۶	۲	۵
تقاضای فراوان گردشگر طبیعت‌محور در رده‌های سنی مختلف	۰/۲	۱	۱	۰/۵	۳
نزدیکی به کانون‌های گردشگر فرست	۰/۱۶	۱	۱	۰/۳۳	۲
زیرساخت‌های مناسب برای فعالیت‌های ورزشی - تفریحی	۰/۵	۲	۳	۱	۶
وجود نیروهای متخصص و فعال گردشگری طبیعت‌محور منطقه	۰/۲	۰/۲۰	۰/۵	۰/۱۶	۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

سازگاری قضاوت‌ها

براساس قاعده کلی تحلیل سلسله‌مراتبی ضریب سازگاری باید کمتر از ۰/۱ باشد. اگر ضریب سازگاری کوچک‌تر یا مساوی ۰/۱ باشد، سازگاری سیستم پذیرفتنی است و اگر بیشتر از ۰/۱ باشد، بهتر است تصمیم‌گیرنده قضاوت‌های خود را بازبینی کند.

میزان ناسازگاری محاسبه‌شده توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور برابر با ۰/۰۲۹ است که با توجه به اینکه کمتر از ۰/۱ است، سازگاری معیارها با هدف پژوهش پذیرفتنی است. در شکل (۴) که براساس خروجی نرم‌افزار سوپردسیژن ترسیم شده وزن هرکدام از توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری و میزان سازگاری گردشگری طبیعت‌محور شهرستان آورده شده است.

شکل ۴: نمودار وزنی مرتبه توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

Figure 4: Weighted chart of nature-oriented tourism abilities and capabilities

بررسی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور در شهرستان لنجان (جدول ۲) نشان می‌دهد که معیار غنای جاذبه‌های اکوتوریستی (رودخانه، مزرعه، بیشه‌زار، آبشار و...) با وزن ۰/۴۹۲ مهم‌ترین معیار و در مرتبه اول توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور است. در مرتبه دوم زیرساخت‌های مناسب برای فعالیت‌های ورزشی - تفریحی با وزن ۰/۲۳۷ و میزان زیاد تقاضای گردشگر طبیعت‌محور در رده‌های سنی مختلف با وزن ۰/۱۱۵ در مرتبه سوم است. نزدیکی به کانون‌های گردشگرفرست با وزن ۰/۰۹۹ و درنهایت، وجود نیروهای متخصص و فعال گردشگری طبیعت‌محور در منطقه با وزن ۰/۰۵۵ در مرتبه‌های چهارم و پنجم قرار داشته است. با توجه به وزن‌ها و مرتبه‌های به‌دست‌آمده از نرم‌افزار و مدل AHP «غنای جاذبه‌های اکوتوریسمی» مهم‌ترین توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور منطقه است؛ درحالی که کمترین وزن به‌دست‌آمده به «وجود نیروی متخصص و فعال گردشگری طبیعت‌محور» اختصاص یافته است.

جدول ۲: رتبه‌بندی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور

Table 2: Ranking of capabilities and capabilities of nature-based tourism

رتبه	وزن	توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت‌محور
۱	۰/۴۹۲	C1 غنای جاذبه‌های اکوتوریستی (رودخانه، مزرعه، بیشه‌زار، آبشار و...)
۳	۰/۱۱۵	C2 میزان زیاد تقاضای گردشگر طبیعت‌محور در رده‌های سنی مختلف
۴	۰/۰۹۹	C3 نزدیکی به کانون‌های گردشگرفرست
۲	۰/۲۳۷	C4 وجود زیرساخت‌های مناسب برای فعالیت‌های ورزشی تفریحی
۵	۰/۰۵۵	C5 وجود نیروهای متخصص و فعال گردشگری طبیعت‌محور در منطقه
ضریب ناسازگاری ۰/۰۲۹		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی

طبق درخت سلسله‌مراتبی، توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی سطح اول هدف اصلی (بررسی پتانسیل‌ها و تنگناهای توسعه گردشگری) است. سطح دوم معیارهای اساسی (توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی - فرهنگی) و سطح آخر نیز معیارهای مرتبط بوده است (جدول ۳).

جدول ۳: مقادارهای مقایسه زوجی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی

Table 3: Pairwise comparison values of historical-cultural tourism abilities and capabilities

امکان بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری تاریخی و مذهبی به صورت ترکیبی	امکان هم‌پیوندی با برنامه‌های گردشگری شهرستان‌های دیگر و استان همسایه	وجود موارث ملموس و ناملموس تاریخی - فرهنگی با ثبت میراث ملی (مسجد، امامزاده، زیارتگاه قرآن)	وجود روستاهای تاریخی هدف گردشگری و امکان توسعه فعالیت‌های بومگردی	قرار گرفتن در مسیرهای ارتباطی به مناطق مختلف کشور از جمله استان‌های چهارمحال و بختیاری - خوزستان و لرستان	توانمندی‌ها
۶	۴	۰/۲	۰/۲	۱	قرارگرفتن در مسیرهای ارتباطی به مناطق مختلف کشور
۰/۵	۰/۵	۰/۵	۱	۵	روستاهای تاریخی هدف گردشگری و امکان توسعه فعالیت‌های بومگردی
۷	۶	۱	۰/۵	۵	موارث ملموس و ناملموس تاریخی - فرهنگی با ثبت ملی
۰/۵	۱	۰/۱۶	۰/۱۴	۰/۲۵	امکان هم‌پیوندی با برنامه‌های گردشگری شهرستان‌های دیگر و استان‌های همسایه
۱	۲	۰/۱۶	۰/۱۴	۰/۱۶	امکان بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری تاریخی و مذهبی به صورت ترکیبی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

میزان ناسازگاری محاسبه شده برای توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی برابر با ۰/۰۹۳ است که با توجه به اینکه کمتر از ۰/۱ است، سازگاری معیارها پذیرفتنی است. وزن نهایی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی پس از ترکیب نظرهای کارشناسان محاسبه شد.

بررسی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی در شهرستان لنجان (جدول ۴) نشان داد که معیار «وجود روستاهای تاریخی هدف گردشگری و امکان توسعه فعالیت‌های بومگردی» با وزن ۰/۴۴۸ مهم‌ترین توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی است. وجود موارث ملموس و ناملموس تاریخی - فرهنگی با ثبت ملی (مسجد، امامزاده، زیارتگاه قرآن) با وزن ۰/۳۳۰ در جایگاه دوم قرار دارد. قرارگرفتن استان‌های چهارمحال و بختیاری، خوزستان و لرستان در مسیرهای ارتباطی مناطق مختلف کشور با وزن ۰/۱۳۴ مرتبه سوم را دارند. امکان بهره‌گیری از فرصت‌های گردشگری تاریخی و مذهبی به صورت ترکیبی با وزن ۰/۰۴۶ و امکان هم‌پیوندی با برنامه‌های گردشگری شهرستان‌های دیگر و استان همسایه با وزن ۰/۰۳۹ به ترتیب در مراتب چهارم و پنجم قرار دارند.

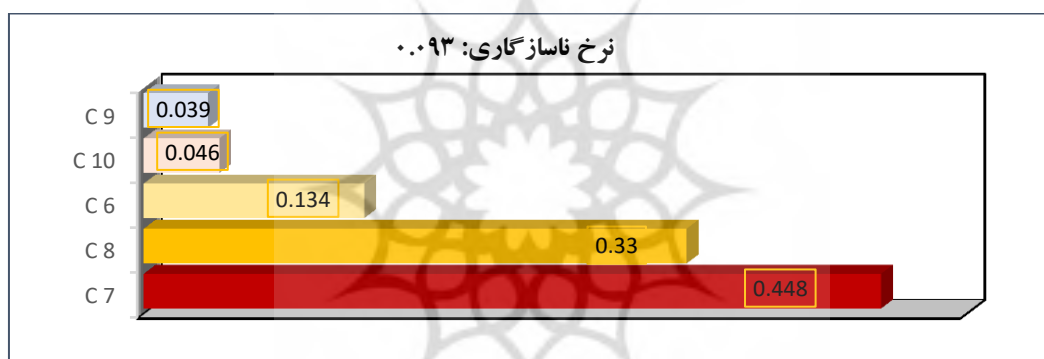
جدول ۴: رتبه‌بندی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی

Table 4: Ranking of capabilities and capabilities of historical-cultural tourism

رتبه	وزن	توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی	
۳	۰/۱۳۴	قرارگرفتن در مسیرهای ارتباطی به مناطق مختلف کشور	C6
۱	۰/۴۴۸	وجود روستاهای تاریخی هدف گردشگری و امکان توسعه فعالیت‌های بومگردی	C7
۲	۰/۳۳۰	وجود موارث ملموس و ناملموس تاریخی - فرهنگی با ثبت ملی	C8
۵	۰/۰۳۹	امکان هم‌پیوندی با برنامه‌های گردشگری شهرستان‌های دیگر و استان همسایه	C9
۴	۰/۰۴۶	امکان بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری تاریخی و مذهبی به‌صورت ترکیبی	C10
		ضریب ناسازگاری ۰/۰۹۳	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

در شکل (۵) که براساس خروجی نرم‌افزار سوپردسیژن ترسیم شده وزن و مرتبه هرکدام از توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی شهرستان آورده شده است.

شکل ۵: نمودار وزنی مرتبه توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

Figure 5: Weighted chart of historical-cultural tourism abilities and capabilities

نتایج حاصل از پردازش داده‌های توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری از مجموع دو گروه طبیعت‌محور و تاریخی-فرهنگی نشان می‌دهد که مهم‌ترین پتانسیل‌های توسعه گردشگری در شهرستان لنجان براساس وزن‌های به‌دست‌آمده به‌ترتیب زیر است:

(۱) غنای جاذبه‌های اکوتوریستی (رودخانه، مزرعه، بیشه‌زار، آبشار، پیرچنار با ثبت ملی؛ ۲) روستاهای تاریخی هدف گردشگری و امکان توسعه فعالیت‌های بومگردی؛ (۳) موارث ملموس و ناملموس تاریخی - فرهنگی با ثبت ملی (مسجد، امامزاده، زیارتگاه قرآن؛ ۴) زیرساخت‌های مناسب برای فعالیت‌های ورزشی - تفریحی؛ (۵) قرارگرفتن در مسیرهای ارتباطی به مناطق مختلف کشور از جمله استان‌های چهارمحال، خوزستان و لرستان؛ (۶) میزان زیاد تقاضای گردشگر طبیعت‌محور در رده‌های سنی مختلف؛ (۷) نزدیکی به کانون‌های گردشگری (۸) امکان بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری تاریخی و مذهبی به‌صورت ترکیبی؛ (۹) نیروهای متخصص و فعال گردشگری طبیعت‌محور در منطقه؛ (۱۰) امکان هم‌پیوندی با برنامه‌های گردشگری شهرستان‌های دیگر و استان همسایه.

شناسایی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری در شهرستان لنجان

برای بررسی و شناخت تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری نیز ابتدا تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری طبیعت‌محور و سپس تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی بررسی شده است.

الف- شناسایی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری طبیعت‌محور

برای شناسایی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری طبیعت‌محور در شهرستان لنجان ابتدا درخت سلسله‌مراتب آن که شامل سه سطح هدف، معیارهای اصلی و معیارهاست، ترسیم شد. سطح اول شامل هدف اصلی (بررسی تنگناهای توسعه گردشگری شهرستان)، سطح دوم دربرگیرنده معیارهای اساسی (محدودیت‌ها و تنگناهای گردشگری طبیعت‌محور) و سطح آخر نیز زیرمعیارهای مرتبط (جدول ۵) است.

جدول مقایسه زوجی (تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیرمعیارها)

در این روش وزن هر معیار با درجه ارجحیتی که با مقدارهای کمی بین ۱ تا ۹ معادل شده، به دست آمده است. معادل عددی متغیرهای زبانی از دیدگاه تصمیم‌گیرنده نشان‌دهنده میزان اهمیت معیارهاست. در جدول (۵) مقایسه زوجی تنگناها و محدودیت‌های گردشگری طبیعت‌محور ارائه شده است.

جدول ۵: مقدارهای مقایسه‌های زوجی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری طبیعت‌محور

Table 5: Values of pairwise comparisons of bottlenecks and limitations of nature-based tourism development

تنگناها	آسیب‌دیدگی اکوسیستم در بخش‌هایی از شهرستان پر اثر خشکی رودخانه و آلودگی ناشی از صنایع	تراکم زیاد گردشگر و گاهی بیش از ظرفیت تحمل به‌ویژه در روزهای تعطیل	نبود زیرساخت‌های رسمی و توزیع نامناسب خدمات پشتیبان گردشگری در سطح	محدودیت ناشی از حمایت‌نکردن برخی سازمان‌ها و مسئولان محلی از توسعه	منفعت ناچیز جامعه محلی به‌دلیل فصلی‌بودن و مداوم‌نبودن فعالیت گردشگری
۱	۴	۲	۳	۲	۲
۰,۲۵	۱	۰,۳۵	۰,۲۵	۰,۶۸	۰,۶۸
۰,۳۳	۲,۸۲	۱	۱	۳	۳
۰,۳۳	۴,۰۰	۱,۰	۱	۲,۹۵	۲,۹۵
۰,۳۳	۱,۴۶	۰,۳۳	۰,۳۳	۱	۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

میزان ناسازگاری محاسبه شده تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری طبیعت‌محور برابر با ۰/۰۴۰ و کمتر از ۰/۱ است؛ بنابراین سازگاری این معیارها پذیرفتنی است.

نتایج بررسی مقایسه زوجی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری طبیعت‌محور در شهرستان لنجان از نظر کارشناسان نشان داد که «آسیب‌دیدگی اکوسیستم بر اثر خشکی رودخانه و آلودگی ناشی از صنایع» با وزن عددی ۰/۴۲۷ مهم‌ترین تنگنا و محدودیت توسعه گردشگری طبیعت‌محور است. بعد از آن محدودیت ناشی از حمایت‌نکردن برخی سازمان‌ها و مسئولان محلی از توسعه گردشگری با وزن ۰/۲۱۲ در مرتبه دوم است. نبود زیرساخت‌ها و توزیع نامناسب خدمات پشتیبان گردشگری در سطح شهرستان با وزن عددی ۰/۱۹۷ در مرتبه سوم اهمیت قرار گرفته است. درنهایت، به ترتیب منفعت ناچیز جامعه محلی به دلیل فصلی‌بودن فعالیت گردشگری با وزن ۰/۰۹۱ و تراکم زیاد گردشگر و گاهی بیش از ظرفیت تحمل به‌ویژه در روزهای تعطیل با وزن ۰/۰۷۰ در رتبه‌های چهارم و پنجم اهمیت قرار داشته است. **جدول (۶)**

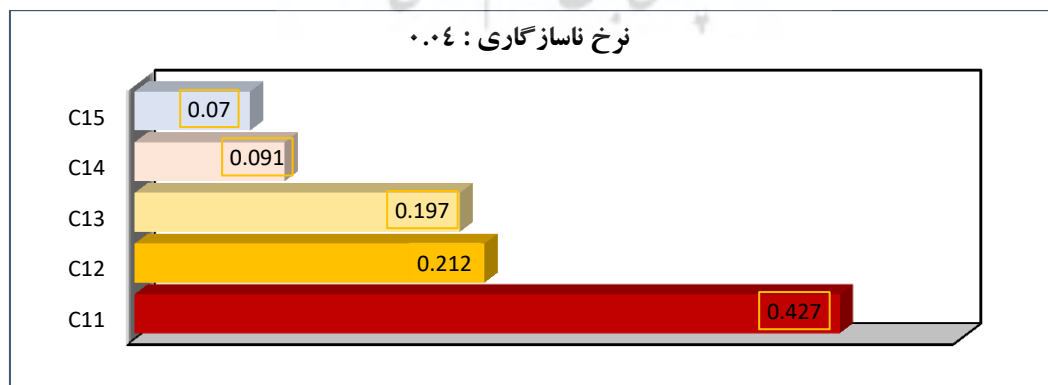
جدول ۶: رتبه‌بندی تنگناها و محدودیت توسعه گردشگری طبیعت‌محور

Table 6: Ranking of bottlenecks and limitations of nature-oriented tourism development

رتبه	وزن	تنگناها و کمبودهای توسعه گردشگری طبیعت‌محور
۱	۰/۴۲۷	C11 آسیب‌دیدگی اکوسیستم در بخش‌هایی از شهرستان بر اثر خشکی رودخانه و آلودگی ناشی از صنایع
۵	۰/۰۷۰	C12 تراکم بالای گردشگر و گاهی بیش از ظرفیت تحمل به‌ویژه در روزهای تعطیل
۳	۰/۱۹۷	C13 نبود زیرساخت‌های رسمی و توزیع نامناسب خدمات پشتیبان گردشگری در سطح شهرستان
۲	۰/۲۱۲	C14 محدودیت ناشی از حمایت‌نکردن برخی سازمان‌ها و مسئولان محلی از توسعه گردشگری
۴	۰/۰۹۱	C15 منفعت ناچیز جامعه محلی به دلیل فصلی‌بودن و مداوم‌نبودن فعالیت گردشگری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

در **شکل ۶** که براساس خروجی نرم‌افزار سوپر دسیژن ترسیم شده وزن هرکدام از تنگناها و محدودیت‌های گردشگری و میزان سازگاری طبیعت‌محور شهرستان آورده شده است.

شکل ۶: نمودار وزنی مرتبه تنگناها و محدودیت‌های گردشگری طبیعت‌محور (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

Figure 6: Weighted chart of bottlenecks and limitations of nature-oriented tourism

شناسایی تنگناها و محدودیت توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی

برای ترسیم درخت سلسله‌مراتبی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی از سه سطح هدف، معیارهای اصلی و معیارها (جدول ۷) استفاده شده است. معیارهای لازم بعد از ترسیم درخت سلسله‌مراتبی به‌صورت زوجی باهم مقایسه شد.

جدول ۷: مقدارهای مقایسه‌های زوجی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی

Table 7: Values of pairwise comparisons of bottlenecks and limitations of historical-cultural tourism development

تنگناها	تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه	دسترسی سخت مراکز سکونت‌گاهی به بعضی از جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی	فرسودگی کالبدی و از بین رفتن کیفیت بصری بناهای تاریخی	عدم توجه لازم از طرف مسئولین نسبت به فرسودگی کالبدی و باور جامعه محلی نسبت به توان تاریخی - فرهنگی منطقه	پایین بودن سطح آگاهی و باور جامعه محلی نسبت به توان تاریخی - فرهنگی	کمبود امکانات رفاهی و خدمات اقامتی در بعضی جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی
تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه	۱	۰,۳۳	۰,۳۳	۱	۰,۱۰	
دسترسی سخت مراکز سکونت‌گاهی به بعضی از جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی	۰/۲۵	۱	۱,۱۱	۴	۰/۳۳	
عدم توجه لازم از طرف مسئولین نسبت به فرسودگی کالبدی و از بین رفتن کیفیت بصری بناهای تاریخی	۰/۳۳	۱	۱	۴	۰/۲۰	
پایین بودن سطح آگاهی و باور جامعه محلی نسبت به توان تاریخی - فرهنگی	۴	۴	۳	۱	۰/۱۶	
کمبود امکانات رفاهی و خدمات اقامتی در بعضی جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی	۹,۸۹	۳,۰۰	۵	۵,۹۹	۱	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

میزان ناسازگاری محاسبه‌شده تنگناها و محدودیت‌های گردشگری تاریخی - فرهنگی برابر با ۰/۰۲۴ است (شکل ۷)؛ بنابراین سازگاری معیارهای تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی پذیرفتنی است. وزن هریک از این تنگناها و محدودیت‌ها پس از بررسی و مقایسه زوجی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی محاسبه شد. نتایج بررسی مقایسه تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی با توجه به یافته‌های جدول (۸) نشان‌دهنده این است که معیار «کمبود امکانات رفاهی و خدمات اقامتی در برخی از جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی» با وزن ۰/۵۴۴ در مرتبه اول قرار دارد. محدودیت دسترسی مراکز سکونتگاهی

به بعضی از جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی با وزن ۰/۱۸۲ در مرتبه دوم اهمیت قرار گرفته است. در درجه سوم نیز بی‌توجهی لازم مسئولان به فرسودگی کالبدی و از بین رفتن کیفیت بصری بناهای تاریخی با وزن ۰/۱۶۱ قرار گرفته است. دو معیار پایین بودن سطح آگاهی و باور جامعه محلی به توان تاریخی - فرهنگی منطقه با وزن ۰/۰۵۶، تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه با وزن ۰/۰۵۵ در مرتبه چهارم و پنجم و در پایین ترین سطح قرار دارند.

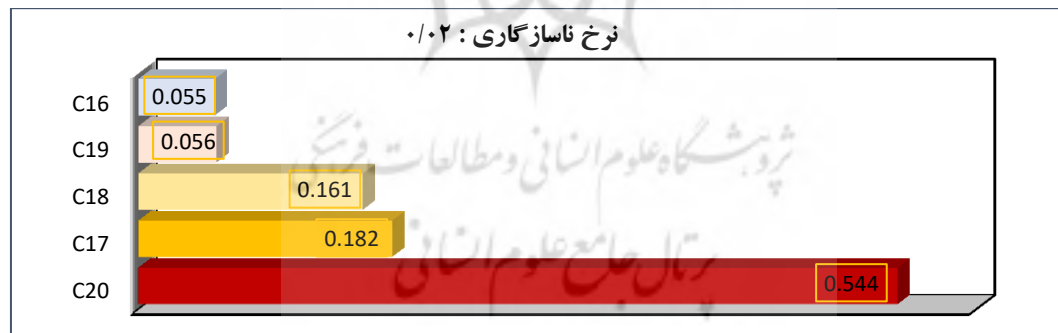
جدول ۸: اولویت بندی تنگناها و محدودیت های توسعه گردشگری تاریخی - فرهنگی

Table 8: Prioritizing bottlenecks and limitations of historical-cultural tourism development

اولویت	وزن	تنگناها و محدودیت های توسعه گردشگری تاریخی - فرهنگی
C16	۰/۰۵۵	تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه
C17	۰/۱۸۲	دسترسی سخت مراکز سکونت گاهی به بعضی از جاذبه های تاریخی - فرهنگی
C18	۰/۱۶۱	بی توجهی لازم مسئولان به فرسودگی کالبدی و از بین رفتن کیفیت بصری بناهای تاریخی
C19	۰/۰۵۶	پایین بودن سطح آگاهی و باور جامعه محلی به توان تاریخی - فرهنگی منطقه
C20	۰/۵۴۴	کمبود امکانات رفاهی و خدمات اقامتی در بعضی جاذبه های تاریخی - فرهنگی
		ضریب ناسازگاری ۰/۰۲۴

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱

در شکل (۷) که براساس خروجی نرم افزار سوپر دسیژن ترسیم شده وزن و مرتبه هرکدام از توانمندی ها و قابلیت های گردشگری فرهنگی -تاریخی شهرستان آورده شده است.

شکل ۷: نمودار وزنی مرتبه تنگناها و محدودیت گردشگری تاریخی - فرهنگی (منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱)

Figure 7: Weighted chart of the order of bottlenecks and limitations of historical-cultural tourism

براساس وزن های حاصل از بررسی داده های تنگناها و محدودیت های توسعه گردشگری در شهرستان لنجان جدی ترین محدودیت های هر دو محور گردشگری طبیعت محور و تاریخی - فرهنگی به ترتیب زیر است.

(۱) کمبود امکانات رفاهی و خدمات اقامتی در بعضی از جاذبه های تاریخی - فرهنگی؛ (۲) آسیب دیدگی اکوسیستم در بخش هایی از شهرستان بر اثر خشکی رودخانه و آلودگی ناشی از صنایع؛ (۳) محدودیت ناشی از حمایت نکردن برخی سازمان ها و مسئولان محلی از توسعه گردشگری؛ (۴) نبود زیرساخت های رسمی و توزیع نامناسب خدمات

پشتیبان گردشگری در سطح شهرستان؛ ۵) دسترسی سخت مراکز سکونتگاهی به بعضی از جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی؛ ۶) بی‌توجهی لازم مسئولان به فرسودگی کالبدی و از بین رفتن کیفیت بصری بناهای تاریخی؛ ۷) منفعت ناچیز جامعه محلی به دلیل فصلی بودن و مداوم نبودن فعالیت گردشگری؛ ۸) تراکم زیاد گردشگر و گاهی بیش از ظرفیت تحمل به‌ویژه در روزهای تعطیل؛ ۹) پایین بودن سطح آگاهی و باور جامعه محلی به توان تاریخی - فرهنگی منطقه؛ ۱۰) تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه.

ارائه راهبرد مناسب با کاربرد مدل برنامه‌ریزی SWOT

در ادامه پژوهش در راستای شناخت توانمندی‌ها و تنگنای توسعه گردشگری شهرستان لنجان با استفاده از مدل تحلیلی SWOT بر نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید تمرکز شده است. در انجام دادن مدل فوق در مرحله اول با استفاده از نظر کارشناسان گردشگری شرکت کننده در تحلیل AHP فهرستی شامل نقاط قوت (۵ مورد) و نقاط ضعف (۴ مورد) مرتبط با شرایط داخلی گردشگری و فرصت‌ها (۵ مورد) و تهدیدهای (۴ مورد) مرتبط با شرایط خارجی گردشگری شهرستان تعیین و در پرسشنامه گردشگران وارد شد. در مرحله بعد از ۴۵ گردشگر (جامعه نمونه) پرسشگری انجام و نتایج برای تحلیل در جدول‌های مجزا وارد شد. در این مرحله مجموعه دیدگاه‌های گردشگران درباره عوامل چهارگانه حاصل از طیف لیکرت با گزینه‌های خیلی پراهمیت، پراهمیت، اهمیت متوسط، کم‌اهمیت و خیلی کم‌اهمیت در قالب جدول‌های چهارگانه بررسی شد. در فرآیند تحلیل داده‌های گردآوری شده درباره هر عامل در **جدول‌های ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲** به ترتیب امتیاز کل از مجموع وزن‌های حاصل از هر گزینه به دست آمد. وزن نسبی که خود مراتب مدنظر پاسخگو را نشان می‌دهد از حاصل تقسیم امتیاز کل هر گزینه بر مجموع امتیاز کل محاسبه می‌شود؛ اما برای ادامه فرآیند و به دست آوردن نهایت کارایی محقق به عنوان یک شخص مطلع و اثرگذار در پژوهش می‌تواند به هر کدام از عامل‌ها یک وزن یا «نمره» از ۱ تا ۴ به ترتیب با اثرگذاری بسیار کم، نسبتاً کم، زیاد و بسیار زیاد اختصاص دهد. با ضرب نمره در وزن نسبی امتیاز نهایی یا امتیاز وزنی که جایگاه نهایی عامل اثرگذار را تعیین می‌کند، حاصل می‌شود.

تحلیل عوامل داخلی مؤثر بر توسعه گردشگری شهرستان

تحلیل نقاط قوت در عوامل داخلی مؤثر بر توسعه گردشگری شهرستان

بر اساس **جدول ۹** در نتیجه انجام دادن فرآیند تحلیل در این بخش از اجزا چهارگانه SWOT نقاط قوت گردشگری منطقه بنا بر وزن نسبی حاصل شده به ترتیب عبارت است از ۰/۲۳، ۰/۲۱، ۰/۲۰، ۰/۱۹ و ۰/۱۸. در این مرحله با شناختی که از عامل‌ها به دست آمد، می‌توان تشخیص داد کدام یک می‌تواند در توسعه گردشگری عامل مؤثرتری باشد و برنامه‌ریزان باید به آن توجه داشته باشند. ورود عامل «نمره» در این جدول حاصل نظر ارزیابی نهایی محقق بوده که البته در این بخش در حاصل نهایی، یعنی در دیدگاه پاسخگویان تغییری ایجاد نکرده است.

جدول ۹: نتایج تجزیه و تحلیل نقاط قوت مؤثر بر توسعه گردشگری در شهرستان لنجان

Table 9: The results of the analysis of the strengths affecting the development of tourism in Lenjan county

کد	نقاط قوت (S)	خیلی پراهمیت	پر اهمیت	اهمیت متوسط	اهمیت پایین	اهمیت ناچیز	نوع اعتبار	نوع	وزن نسبی	تأثیر
S _۱	محیط آرام و بدون سروصدا در روستاهای منطقه به خصوص برای شهرنشینان به منظور استراحت و تمدد اعصاب	۱۲	۲۱	۱۱	۱	۰	۱۷۹	۴	۰/۲۱	۰/۸۳
S _۲	وجود امنیت در فضاهای تفرجگاهی برای تفریح و اسکان شبانه در چادر	۶	۲۱	۱۱	۷	۰	۱۶۱	۴	۰/۱۹	۰/۷۵
S _۳	وجود چشم اندازهای زیبا و بی نظیر به همراه فضای سبز باغ‌ها و عبور رودخانه از میان بیشه‌زارها، شهرها و روستاهای منطقه (وجود لذت بصری)	۲۲	۱۶	۷	۰	۰	۱۹۵	۴	۰/۲۳	۰/۹۰
S _۴	تمایل بازگشت مجدد گردشگر به منطقه	۱۱	۱۹	۱۲	۲	۱	۱۷۲	۴	۰/۲۰	۰/۸۰
S _۵	وجود روحیه مهمان‌نوازی در میان مردم منطقه	۶	۱۵	۱۹	۴	۱	۱۵۶	۳	۰/۱۸	۰/۵۴
	جمع						۸۶۳		۱/۰۰	۳/۸۲

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

بنابراین مهم‌ترین نقاط قوت این منطقه نه تنها برای گردشگران برای کارشناسان نیز به ترتیب عبارت است از: (S₃) وجود چشم اندازهای زیبا و بی نظیر به همراه فضای سبز باغ‌ها و عبور رودخانه از میان بیشه‌زارها، شهرها و روستاهای منطقه (وجود لذت بصری)؛ (S₁) محیط آرام و بدون سروصدا در روستاهای منطقه به خصوص برای شهرنشینان به منظور استراحت و تمدد اعصاب؛ (S₄) تمایل بازگشت مجدد گردشگر به منطقه؛ (S₂) وجود امنیت در فضاهای تفرجگاهی برای تفریح و اسکان شبانه در چادر؛ (S₅) وجود روحیه مهمان‌نوازی در میان مردم منطقه.

تحلیل نقاط ضعف در عوامل داخلی مؤثر بر توسعه گردشگری شهرستان

نقاط ضعف معرفی شده به پرسشگران در این مرحله شامل ۴ عامل بوده است که در **جدول (۱۰)** همراه با داده‌های جمع‌آوری شده حاصل از پرسشگری ارائه شده است. محاسبات نیز براساس آنچه در بخش‌های گذشته و به‌طور خاص تشریح **جدول (۱۰)** بیان شد، انجام شده است. در این بخش عامل «نمره» بر محاسبات اثرگذاری داشته و ترتیب اهمیت عوامل پس از لحاظ کردن «نمره» در جدول تغییر کرده است؛ بنابراین مهم‌ترین نقاط ضعف این منطقه نه تنها برای گردشگران، از نظر کارشناسان نیز به ترتیب عبارت است از:

(W4) کمبود زیرساخت‌ها و روساخت‌های گردشگری در روستاهای حاشیه رودخانه زاینده‌رود به دلیل سایه‌اندازی شهر باغباداران بر سایر نقاط منطقه؛

(W3) کمبود زیرساخت‌های اقامتی، پذیرایی و خدمات پارکینگ مناسب برای گردشگران در روزهای شلوغ؛

(W1) عدم تبلیغات و اطلاع‌رسانی مناسب برای معرفی منابع و جاذبه‌های گردشگری به گردشگران؛

(W2) کمبود امکانات و سرگرمی‌های مفرح برای استفاده گردشگران (قایق‌سواری، رفتینگ، اسب‌سواری و..).

جدول ۱۰: نتایج تجزیه و تحلیل نقاط ضعف مؤثر بر توسعه گردشگری در شهرستان لنجان

Table 10: The results of the analysis of weak points affecting the development of tourism in Lenjan county

کد	نقاط ضعف (W)	خیلی پراهمیت	پر اهمیت	اهمیت متوسط	اهمیت پایین	اهمیت ناچیز	نقطه	وزن نسبی	استیاز نقاط
							۱	۲	۳
W ₁	کمبود زیرساخت‌های اقامتی، پذیرایی و خدمات پارکینگ مناسب برای گردشگران در روزهای شلوغ	۱۵	۱۰	۱۰	۶	۴	۱۶۱	۳	۰,۷۷
W ₂	کمبود امکانات و سرگرمی‌های مفرح برای استفاده گردشگران (قایق‌سواری، رفتینگ، اسب‌سواری و..)	۶	۱۰	۱۷	۵	۷	۱۳۸	۲	۰,۴۴
W ₃	عدم تبلیغات و اطلاع‌رسانی مناسب برای معرفی منابع و جاذبه‌های گردشگری به گردشگران	۱۳	۱۴	۸	۵	۵	۱۶۰	۴	۱,۰۲
W ₄	کمبود زیرساخت‌ها و روساخت‌های گردشگری در روستاهای حاشیه رودخانه زاینده‌رود به دلیل سایه‌اندازی شهر باغباداران بر سایر نقاط منطقه	۱۴	۱۳	۹	۸	۱	۱۶۶	۴	۱,۰۶
	جمع						۶۲۵		۳,۳۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

تحلیل عوامل خارجی مؤثر بر توسعه گردشگری شهرستان لنجان

تحلیل فرصت‌ها در میان عوامل خارجی مؤثر بر توسعه گردشگری شهرستان لنجان

چنانکه پیشتر اشاره شد، ۵ عامل فرصت خارجی مؤثر بر توسعه گردشگری در پرسشنامه در معرض اعلام نظر گردشگران قرار گرفت. این موارد به همراه مجموعه اطلاعات حاصل از تحلیل این بخش در **جدول ۱۱** ارائه شده است. براساس جدول مزبور در نتیجه انجام دادن فرآیند تحلیل در این بخش از اجزا چهارگانه SWOT فرصت‌های توسعه‌دهنده گردشگری منطقه بنا بر وزن نسبی حاصل شده به ترتیب عبارت است از: ۰/۲۰، ۰/۲۱، ۰/۲۰، ۰/۱۸ و ۰/۲۰. این ارقام اهمیت فرصت‌های موجود را برای گردشگری منطقه از نظر گردشگران نشان می‌دهد. برای دستیابی به

ارزش‌گذاری کارآمدتر به منظور توسعه گردشگری منطقه بنا بر نظر کارشناسان و تجربه‌های محققان فاکتور «نمره» وارد جدول و نتیجه امتیاز نهایی موجب تغییر جایگاه دو نمونه از فرصت‌های پنجگانه شد. نتیجه این تحلیل فهرست فرصت‌های خارج از سیستم اثرگذار بر گردشگری موجود است که به ترتیب اهمیت به صورت زیر تعریف می‌شود.

(O2) دسترسی آسان زمینی به منطقه؛

(O1) مجاورت با قطب‌های بزرگ جمعیتی مثل شهر اصفهان؛

(O3) خرید بدون واسطه سوغات، محصولات کشاورزی و باغی از مردم محلی؛

(O5) امکان بهره‌بردن از جاذبه‌های استان چهارمحال و بختیاری به دلیل همجواری شهرستان با این استان؛

(O4) تجربه همزمان گردشگران از گونه‌های مختلف گردشگری (اکوتوریسم، روستایی، مذهبی، تفریحی و...).

جدول ۱۱: نتایج تجزیه و تحلیل نقاط فرصت مؤثر بر توسعه گردشگری در شهرستان لنجان

Table 11: The results of the analysis of the opportunity points effective on the development of tourism in Lenjan county

کد	نقاط فرصت (O)	خیلی پراهمیت	پر اهمیت	اهمیت متوسط	اهمیت پایین	اهمیت ناچیز	نمره	وزن	امتیاز نهایی
۵	۴	۳	۲	۱					
۷	۲۲	۱۲	۳	۱	۱۶۶	۴	۰,۲۰	۰,۸۱	O _۱ مجاورت با قطب‌های بزرگ جمعیتی مثل شهر اصفهان
۱۱	۱۷	۱۵	۱	۱	۱۷۱	۴	۰,۲۱	۰,۸۴	O _۲ دسترسی آسان زمینی به منطقه
۸	۲۳	۱۰	۲	۲	۱۶۸	۳	۰,۲۱	۰,۶۲	O _۳ خرید بدون واسطه سوغات، محصولات کشاورزی و باغی از مردم محلی
۶	۱۳	۱۸	۶	۲	۱۵۰	۲	۰,۱۸	۰,۳۷	O _۴ تجربه همزمان گردشگران از گونه‌های مختلف گردشگری (اکوتوریسم، روستایی، مذهبی، تفریحی و...)
۹	۱۶	۱۴	۴	۲	۱۶۱	۳	۰,۲۰	۰,۵۹	O _۵ امکان بهره‌بردن از جاذبه‌های استان چهارمحال و بختیاری به دلیل همجواری شهرستان با این استان
جمع									
					۸۱۶		۱	۳,۲۳	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

تحلیل تهدیدها از عوامل خارجی مؤثر بر توسعه گردشگری شهرستان لنجان

تهدیدهای معرفی شده به پرسشگران برای اعلام نظر در این مرحله شامل ۴ عامل بوده است که در **جدول (۱۲)** همراه با داده‌های جمع‌آوری شده حاصل از پرسشگری ارائه شده است. محاسبات براساس آنچه در بخش‌های گذشته و به‌طور خاص در تشریح **جدول (۱۲)** بیان شد، انجام شده است. در این بخش از اجزا چهارگانه SWOT تهدیدهای

محدودکننده گردشگری منطقه بنا بر وزن نسبی حاصل شده به ترتیب عبارت است از ۰/۲۷، ۰/۲۹، ۰/۲۱ و ۰/۲۳. این ارقام اهمیت تهدیدهای موجود را برای گردشگری منطقه از نظر گردشگران بیان می‌کند. در این بخش عامل «نمره» بر محاسبات اثرگذاری داشته و ترتیب اهمیت عوامل پس از لحاظ کردن این عامل در جدول تغییر کرده است. بنابر محاسبات فوق مهم‌ترین تهدیدهای گردشگری منطقه نه تنها برای گردشگران برای کارشناسان نیز به ترتیب عبارت است از:

(T2) خشکی رودخانه زاینده‌رود در بخش‌هایی از منطقه (مرکزی و فولادشهر) و کاهش زیبایی جاذبه‌های طبیعی؛

(T1) وجود آلاینده‌های ناشی از استقرار صنایع در منطقه؛

(T4) شلوغی و آلودگی‌های (صوتی و زیست‌محیطی) ایجادشده ناشی از تراکم زیاد گردشگران در بعضی از

مناطق؛

(T3) استقبال نکردن گردشگران از جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی به دلیل نزدیکی با شهر اصفهان و جاذبه‌های

تاریخی این شهر.

جدول ۱۲: نتایج تجزیه و تحلیل نقاط تهدید مؤثر بر توسعه گردشگری در شهرستان لنجان

Table 12: The results of the analysis of the effective threat points on the development of tourism in Lenjan county

کد	نقاط تهدید (T)	بسیار زیاد ۵	زیاد ۴	متوسط ۳	کم ۲	بسیار کم ۱	امتیاز	نمره	وزن نسبی	امتیاز نهایی
T _۱	وجود آلاینده‌های ناشی از استقرار صنایع در منطقه	۲۴	۱۲	۵	۲	۲	۱۸۹	۴	۰,۲۷	۱,۰۹
T _۲	خشکی رودخانه زاینده‌رود در بخش‌هایی از منطقه (مرکزی و فولادشهر) و کاهش زیبایی جاذبه‌های طبیعی	۳۰	۶	۶	۳	۰	۱۹۸	۴	۰,۲۹	۱,۱۴
T _۳	استقبال نکردن گردشگران از جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی به دلیل نزدیکی با شهر اصفهان و جاذبه‌های تاریخی این شهر	۷	۱۰	۱۶	۱۰	۲	۱۴۵	۲	۰,۲۱	۰,۴۲
T _۴	شلوغی و آلودگی‌های (صوتی و زیست‌محیطی) ایجادشده ناشی از تراکم زیاد گردشگران در بعضی از مناطق	۱۲	۱۳	۱۲	۵	۳	۱۶۱	۲	۰,۲۳	۰,۴۶
	جمع						۶۹۳		۱	۳,۱۲

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

تدوین راهبردهای مؤثر بر توسعه گردشگری شهرستان لنجان

در این مطالعه برای رفع تهدیدها، ضعف‌ها، تقویت فرصت‌ها و مزیت‌های موجود و تداخل هریک از عوامل بر یکدیگر راهبردهای چهارگانه فعال (SO)، تنوع (ST)، بازاریابی (WO) و تدافعی (WT) مطابق با جدول (۱۳) تدوین شده است. راهبرد مناسب توسعه گردشگری نیز «راهبرد فعال» است.

جدول ۱۳: ماتریس راهبردها و راهکارهای توسعه گردشگری شهرستان لنجان

Table 13: Matrix of tourism development strategies and solutions in Lenjan county

عوامل بیرونی عوامل درون	فرصت (O) O_1 مجاورت با قطب‌های بزرگ جمعیتی مثل شهر اصفهان O_2 دسترسی آسان زمینی به منطقه O_3 خرید بدون واسطه سوغات، محصولات کشاورزی و باغی از مردم محلی O_4 تجربه همزمان گردشگران از گونه‌های مختلف گردشگری (اکوتوریسم، شهری، روستایی ذهنی، تفریحی) O_5 امکان بهره‌بردن از جاذبه‌های چهارمحال و بختیاری به دلیل هم‌جواری با این استان	تهدید (T) T_1 وجود آلاینده‌های ناشی از استقرار صنایع در منطقه T_2 خشکی رودخانه زاینده‌رود در بخش‌هایی از منطقه (مرکزی و فولادشهر) و کاهش زیبایی جاذبه‌های طبیعی T_3 استقبال نکردن گردشگران از جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی منطقه به دلیل نزدیکی با شهر اصفهان و جاذبه‌های تاریخی این شهر؛ T_4 شلوغی و آلودگی‌های (صوتی و زیست محیطی) ایجادشده ناشی از تراکم زیاد گردشگران در بعضی از مناطق
قوت (S) S_1 محیط آرام و بدون سروصدا در روستاهای منطقه به‌خصوص برای شهرنشینان به‌منظور استراحت و تمدد اعصاب S_2 وجود امنیت در فضاهای تفرجگاهی برای تفریح و اسکان شبانه در چادر S_3 وجود چشم‌اندازهای زیبا و بی‌نظیر به‌همراه فضای سبز باغ‌ها و عبور رودخانه از میان بیشه‌زارها، شهرها و روستاهای منطقه (وجود لذت بصری) S_4 تمایل بازگشت مجدد گردشگر به منطقه S_5 وجود روح مهمان‌نوازی در میان مردم منطقه	راهبردهای رقابتی / فعال SO ۱- ایجاد گردشگری سلامت در روستاهای منطقه و پذیرش گردشگر از قطب‌های جمعیتی؛ (O_1 و S_1) ۲- تعریف مسیر گردشگری مشخص بومگردی، اکوتوریسم و سلامت با بهره‌مندی از پتانسیل‌های منطقه از مرز شرقی (فلاورجان و اصفهان) تا مرز غربی (استان چ و بختیاری). (O_5 , O_4 , O_3 , S_3 , S_4) ۳- تعریف فضاهای مشخص برای ایجاد اکوکمپ (S_2 , O_2) ۴- مطالعه بازار (بازارسازی، بازاریابی و بازاریاری) گردشگری منطقه برای توسعه کارآفرینی و حمایت از جامعه محلی (S_5 , S_4 , O_5 , O_4 , O_3) ۵- حفاظت و توسعه جاذبه‌های طبیعت‌گردی به‌عنوان بستر اصلی گردشگری برای افزایش جذب گردشگر (S_3 , S_4 , O_1) ۶- تأسیس بومگردی‌های دوستدار طبیعت و مزایع گردشگری همراه با مشارکت جامعه محلی و گردشگران (کشاورزان، باغداران و کارگاه‌های تولیدکننده سوغات) ۷- توسعه رفتینگ‌ها و تفریحات ساحلی و ماجراجویانه در بخش باغداران و جذب گردشگر از اصفهان (S_3 , O_1)	راهبردهای تنوع ST ۱- لزوم توجه جامعه محلی به جنبه‌های هویتی منطقه درباره عامل‌های جاذب گردشگر (S_3 , T_3) ۲- لزوم توجه هرچه بیشتر به توسعه پایدار و گردشگری پایدار در منطقه با وضع قوانین غیرقابل نقض (T_1 , T_2 , S_3). ۳- اجرای تورهای بومگردی در زمان تراکم گردشگر (S_3 , T_3 , T_4) ۴- اجرای برنامه‌های بهسازی برای احیای هویت فرهنگی تاریخی منطقه (S_5 , T_3)

ضعف (W)	راهبردهای بازنگری WO	راهبردهای تدافعی WT
W_1 کمبود زیرساخت‌های اقامتی، پذیرایی و خدمات پارکینگ مناسب برای گردشگران در روزهای شلوغ؛ W_2 کمبود امکانات و سرگرمی‌های مفرح برای استفاده گردشگران (قایق‌سواری، رفتینگ، اسب‌سواری و ...) W_3 نداشتن تبلیغات و اطلاع‌رسانی مناسب برای معرفی منابع و جاذبه‌های گردشگری به گردشگران W_4 کمبود زیرساخت‌ها و روساخت‌های گردشگری در روستاهای حاشیة رودخانه زاینده‌رود به دلیل سایه‌اندازی شهر باغداران بر سایر نقاط منطقه؛	۱- ساخت مجتمع‌های گردشگری بین‌راهی ($O_1, O_2, W_1, W_2, W_3, W_4$) ۲- بهره‌بردن از قابلیت‌های مردمی برای جذب هرچه بیشتر گردشگر (O_3, W_3) ۳- هم‌پوندی با برنامه‌های گردشگری استان چهارمحال بختیاری (O_4, W_4, W_1) ۴- ایجاد و طراحی سایت بازاریابی گردشگری مختص منطقه و تولید محتوا و ویدئو مارکتینگ از منابع ناشناخته گردشگری با افراد شناخته‌شده، بلاگرها و اینفلوئنسر (O_5, O_6, W_5, W_6) ۵- برندسازی محصولاتی و منابعی نظیر برنج لنجان و گردشگری کشاورزی (O_7, W_7)	۱- ایجاد و توسعه گردشگری صنعتی (W_1, T_1, T_2, W_2) ۲- نظارت بر اجرای قوانین مصوب زیست‌محیطی و اجرای قوانین آب با سازمان‌های مربوط (T_1, T_2, W_2) ۳- تشکیل کمیته‌های اسکان گردشگران در ایام پیک گردشگری (W_1, T_1) ۴- ایجاد چالش‌های ذهنی در گردشگران و ترغیب آنها برای بازدید ناشناخته‌های گردشگری منطقه (W_3, T_3) ۵- تنظیم و تدوین برنامه جامع گردشگری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

نتیجه‌گیری

در عصر حاضر گردشگری از بزرگ‌ترین فعالیت‌های اقتصادی دنیاست. توسعه این صنعت فایده‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زیادی دارد و تمامی جنبه‌های زندگی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ به‌طوری که از آن به‌عنوان یکی از راهبردهای اصلی توسعه نام برده می‌شود. گردشگری می‌تواند با برنامه‌ریزی هدفمند مبتنی بر شناخت توانمندی‌ها و تنگناها به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر توسعه هر منطقه اثرگذار باشد و راهگشایی برای حل مشکلات باشد و درنهایت، منجر به توسعه پایدار جوامع شود. شهرستان لنجان با دارا بودن توانمندی‌های بالقوه گردشگری تاکنون نتوانسته آنگونه که شایسته است به جایگاه مطلوبی در این حوزه دست یابد؛ بنابراین در این مطالعه به این مهم پرداخته و نتایج زیر حاصل شد.

بررسی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری طبیعت محور نشان داد که معیار «غنای جاذبه‌های اکوتوریستی (رودخانه، مزرعه، بیشه‌زار، آبشار و...)» با وزن ۰/۴۹۲ مهم‌ترین معیار و در مرتبه اول است. بررسی توانمندی‌ها و قابلیت‌های گردشگری تاریخی-فرهنگی نیز نشان داد معیار «وجود روستاهای تاریخی هدف گردشگری و امکان توسعه فعالیت‌های بومگردی» با وزن ۰/۴۴۸ مهم‌ترین معیار و در مرتبه اول است.

نتایج بررسی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری طبیعت محور نشان داد که «آسیب‌دیدگی اکوسیستم بر اثر خشکی رودخانه و آلودگی ناشی از صنایع» با وزن عددی ۰/۴۲۷ مهم‌ترین تنگنا و محدودیت توسعه گردشگری طبیعت محور است. بررسی تنگناها و محدودیت‌های توسعه گردشگری تاریخی-فرهنگی نیز نشان دهنده این است که معیار «کمبود امکانات رفاهی و خدمات اقامتی در بعضی جاذبه‌های تاریخی-فرهنگی» با وزن ۰/۵۴۴ در مرتبه اول قرار دارد.

مقایسه عوامل داخلی و خارجی و امتیاز نهایی آنها با یکدیگر نشان داد که شهرستان لنجان با ۵ عامل قوت و ۵ عامل فرصت توانمندی‌های فراوانی را برای توسعه گردشگری دارد. در عین حال، این شهرستان با وجود ۴ عامل ضعف و ۴ عامل تهدید نیز با چالش‌ها و تنگناهایی مواجه است که در صورت توجه نکردن به این چالش‌ها و عدم تغییر در رویکرد حاضر نه تنها نمی‌توان آینده‌ای امیدبخش برای توسعه گردشگری منطقه تصور کرد، منابع طبیعی مهم شهرستان نیز از دست خواهد رفت.

نتایج داده‌های حاصل از تجزیه و تحلیل عوامل داخلی نشان داد که از میان ۵ عامل قوت عامل «وجود چشم‌اندازهای زیبا و بی‌نظیر به همراه فضای سبز باغ‌ها و عبور رودخانه از میان بیشه‌زارها، شهرها و روستاهای منطقه (وجود لذت بصری)» با امتیاز نهایی ۰/۹۰ به عنوان مهم‌ترین نقطه قوت توسعه گردشگری است که این نشان‌دهنده پتانسیل زیاد منطقه در عوامل طبیعی و اکوتوریسم است که باید در حفظ و توسعه پایدار آن کوشش جدی انجام شود.

در میان ۴ عامل ضعف عامل «کمبود زیرساخت‌ها و روساخت‌های گردشگری در روستاهای حاشیه رودخانه زاینده‌رود به دلیل سایه‌اندازی شهر باغبان‌دران بر سایر نقاط» با امتیاز نهایی ۱/۰۶ به عنوان جدی‌ترین عامل ضعف است. طبیعی است که توسعه گردشگری منطقه بدون تبدیل این نقطه ضعف به نقطه قوت امکان‌پذیر نخواهد بود.

نتایج تجزیه و تحلیل عوامل خارجی نیز نشان داد که از بین ۵ عامل فرصت مهم‌ترین فرصت توسعه گردشگری شهرستان عامل «دسترسی آسان زمینی به منطقه» با امتیاز نهایی ۰/۸۴ است. با توجه به توان زیاد این منطقه در جذب گردشگر از نواحی دور و نزدیک، توسعه امکانات دسترسی آسان‌تر این فرصت را به نقطه قوت بزرگی برای گردشگری منطقه تبدیل می‌کند. از بین عوامل تهدید نیز عامل «خشکی رودخانه زاینده‌رود» که هم‌اکنون موجب کاهش زیبایی جاذبه‌های طبیعی به ویژه در بخش‌هایی از منطقه شده است با امتیاز نهایی ۱/۱۴ به عنوان جدی‌ترین تهدید توسعه گردشگری منطقه شناخته شد. این عامل اگر تشدید شود، مانع اساسی در برابر حرکت توسعه گردشگری در منطقه خواهد شد. راهبرد مناسب توسعه گردشگری نیز «راهبرد فعال» است.

مقایسه این مطالعه با پژوهش‌های انجام‌شده در منطقه مطالعه‌شده نشان می‌دهد که محققان در مطالعات گذشته بیشتر به ابعاد محدودی از گردشگری منطقه توجه کرده‌اند. این در حالی است که محققان در پژوهش حاضر به صورت جامع به همه گونه‌ها و ابعاد مختلف گردشگری کل شهرستان پرداخته‌اند. ضمن اینکه این مطالعه در زمینه وجود چشم‌اندازهای زیبا و بی‌نظیر عبور رودخانه و بیشه‌زارها در شهرها و روستاهای منطقه (وجود لذت بصری) با مطالعه جاجرمی و سلیمانی (۱۳۹۳) همخوانی دارد.

همچنین، نتایج نشان داد که عامل «کمبود امکانات رفاهی و خدمات اقامتی در بعضی جاذبه‌های تاریخی-فرهنگی» که به عنوان جدی‌ترین محدودیت توسعه گردشگری شهرستان شناخته شد، با مطالعه **فراهانی و منوچهری (۱۳۹۴)** (در این مطالعه عامل «کمبود امکانات و خدمات رفاهی و اقامتی» در بخش عرضه به عنوان یکی از موانع و مشکلات در سیستم گردشگری روستاهای هدف گردشگری منطقه غرب شهرستان مریوان مطرح شد) همسوست.

با توجه به هدف اساسی این پژوهش باید یادآور شد در یک جمع بندی کلی برای حفظ و توسعه گردشگری این منطقه، ضرورت احیا رودخانه زاینده‌رود پرآب و با طراوت، جلوگیری از آسیب دیدگی اکوسیستم، تلاش برای کاهش

آلاینده‌های آب و خاک و هوا در منطقه اجتناب‌ناپذیر است. در کنار این اقدام‌های ضروری ارتقای کیفیت بصری بناهای تاریخی و جاذبه‌های فرهنگی، ایجاد و توسعه بازارهای جاذب برای گردشگران، توسعه فضاهای مناسب برای انواع گردشگران متناسب با شرایط منطقه و تجهیز منطقه با خدمات لازم متناسب با تنوع گسترده گردشگران می‌تواند در راستای توسعه پایدار گردشگری، تقویت اقتصاد گردشگری و بهره‌برداری بهتر و پایدار از جاذبه‌ها و زیبایی‌های منطقه نقش اساسی داشته باشد. در پایان پیشنهاد می‌شود با توجه به قرابت نسبی منطقه مطالعه‌شده و شهرستان‌های مبارکه و فلاورجان (در سابق با عنوان لنجان معروف بوده است) پژوهشی با محوریت منطقه لنجان و براساس مرزهای طبیعی انجام و نتایج آن با پژوهش حاضر مقایسه شود.

منابع

- اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی شهرستان لنجان (۱۴۰۱). [وبسایت]
<https://isfahan.mcth.ir>
 اسدپورکردی، مریم، امیرنژاد، حمید، ناصری اوجاکی، سید هادی، و شیرزادی لسکوکلایه، سمیه (۱۴۰۱). بررسی توسعه صنعت گردشگری ایران با تأکید بر کارایی این صنعت. گردشگری و توسعه، ۱۱(۱)، ۲۱۱-۲۲۴.
https://www.itsairanj.ir/article_133848.html
 اسفندیاری درآباد، فریبا، و نظافت تکه، بهروز (۱۴۰۱). بررسی و ارزیابی توانمندی‌ها و پتانسیل‌های ژئوتوریستی شهرستان سرعین (مطالعه موردی: روستاهای آوارس، درآباد، نوران). فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، ۱۱(۴۴)، ۱۳۰-۱۴۷.
<https://sanad.iau.ir/journal/ges/Article/693537?jid=693537>
 جاجرمی، کاظم، و سلیمانی، حسین (۱۳۹۳). تحلیل پتانسیل‌ها و توانمندی‌های گردشگری از دیدگاه ساکنین روستایی منطقه باغبان‌داران. برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۹(۲۶)، ۱۷-۲۸.
<https://sanad.iau.ir/Journal/jshsp/Issue/45609>
 خیری، ابراهیم، مروتی، مریم، نشاطی، اکرم، و سیاحتی اردکانی، غلامرضا (۱۴۰۰). تعیین پتانسیل‌ها و تدوین برنامه استراتژیک توسعه گردشگری با استفاده از رویکرد تلفیقی تحلیل SWOT و AHP (منطقه مورد مطالعه: منطقه حفاظت‌شده اشترانکوه). علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۲۳(۱)، ۱-۱۶.
<https://sanad.iau.ir/Journal/jest/Article/838081>
 رضایی، محمدرضا، و قاسمی، مسلم (۱۴۰۰). ارزیابی قابلیت‌های گردشگری و نقش آن در توسعه شهری با تأکید بر برنامه‌ریزی راهبردی (نمونه موردی: شهر کرمان) برنامه‌ریزی و توسعه محیط شهری، ۲(۵)، ۱-۱۶.
<https://sanad.iau.ir/Journal/juep/Article/909988>
 رئیسی، ابوبکر، سالارزهی، حبیب اله، و شیهکی تاش، مهیم (۱۳۹۸). تحلیل قابلیت‌ها و تنگناهای توسعه گردشگری مناطق روستایی مرزی از دیدگاه مردم و مسئولین (مطالعه موردی: بخش مرزی پیشین شهرستان سرباز). فصلنامه پژوهشنامه مطالعات مرزی، ۷(۴)، ۸۷-۱۲۰.
http://bss.jrl.police.ir/article_94320.html
 سبحانی، بهروز، صفریان زنگیر، وحید، و زمانی، لیلا (۱۳۹۹). پهنه‌بندی آگروکلیماتولوژی کشت برنج با استفاده از روش‌های AHP و TOPSIS (مطالعه موردی: شهرستان لنجان استان اصفهان). فصلنامه تحقیقات اقتصاد کشاورزی، ۱۲(۴۵)، ۲۰۳-۲۲۶.
https://jae.marvdasht.iau.ir/article_4079.html

فراهانی، حسین، و منوچهری، سوران (۱۳۹۴). شناسایی موانع و مشکلات توسعه گردشگری در نواحی روستایی هدف گردشگری غرب شهرستان مریوان. پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۴(۱)، ۱۶۱-۱۷۲.

<https://doi.org/10.22067/jrrp.v4i9.35823>

کاظمی، مهدی (۱۳۸۵). مدیریت گردشگری. سمت.

کاظمیان، غلامرضا، ضیائی، محمود، یاوری گهر، فاطمه، و بابایی، یاور (۱۴۰۱). ارائه مدل توسعه مکمل‌گرای گردشگری با رویکرد فراترکیب. برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۱۱(۴۰)، ۱۰۳-۱۳۲.

<https://doi.org/10.22080/jtpd.2022.21272.3524>

گی، چاک، و فایوسولا، ادوارد (۱۳۹۰). جهانگردی در چشم‌اندازی جامع (علی پارسائیان و محمد اعرابی، مترجم). دفتر پژوهش‌های فرهنگی. (اثر اصلی منتشر شده در ۱۹۹۷)

محمودی ده‌چشمه، پژمان (۱۳۹۶). تحلیل راهبردی تنگناها و فرصت‌های توسعه گردشگری شهری (مطالعه موردی: شهر شهرکرد). تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۷(۴۷)، ۱۹-۳۷.

<http://jgs.khu.ac.ir/article-1-2555-fa.html>

مرکز آمار ایران (۱۴۰۰). سالنامه‌های آماری شهرستان لنجان. <https://amar.org.ir/salnameh-amari>

معین، امرالله (۱۳۹۴). توستان زر. انتشارات بنی الزهرا (علیها السلام).

نرگسی، شهین، بابکی، روح اله، و عفتی، مهناز (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین گردشگری، رشد اقتصادی و توسعه مالی در ایران (۱۳۹۵-۱۳۶۸). فصلنامه اقتصاد مالی، ۱۲(۴۴)، ۶۸-۴۱.

<https://sanad.iau.ir/journal/ecj/Article/663791?jid=663791>

وبستر، مریم (۱۳۸۶). فرهنگ کالجیت مریم وبستر. انتشارات جنگل.

References

- Ahmad, A. (2013). The constraints of tourism development for a cultural heritage destination: The case of Kampong Ayer (Water Village) in brunei darussalam. *Tourism Management Perspectives*, 8(12), 106-113. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2013.09.002>
- Asadpourkordi, M., Amirnejad, H., Naseri Ojaki, S. H., & Shirzadi Laskookolayeh, S. (2022). Investigating the development of Iran's tourism industry with emphasis on the efficiency of this industry. *Tourism and Development*, 11(1), 211-224. https://www.itsairanj.ir/article_133848.html [In Persian].
- Bayih, B. E., & Singh, A. (2020). Modeling domestic tourism: motivations satisfaction and tourist behavioral intentions. *Heliyon*, 6(9). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e04839>
- Butler, G., Szili, G., & Huang, H. (2022). Cultural heritage tourism development in panyu district, guangzhou: community perspectives on pride and preservation and concerns for the future. *Journal of Heritage Tourism*, 17(1), 1-18. <http://dx.doi.org/10.1080/1743873X.2021.1881524>
- Christou, P., & Sharpley, R. (2019). Philoxenia offered to tourists? A rural tourism perspective. *Tourism Management*, 72(3), 39-51. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.11.007>
- Department of cultural heritage tourism and handicrafts of Lenjan (2022). [website]. <https://isfahan.mcth.ir/> [In Persian].
- Esfandyari, F., & Nezafat, B. (2022). Investigating and evaluating the capabilities and geotourism potentials of Sarein city (Case study: Alvares darabad noran villages). *Geography, Urban and Regional Studies*, 11(44), 130-147. <https://sanad.iau.ir/journal/ges/Article/693537?jid=693537> [In Persian].
- Fan, P., Zhu, Y., Ye, Z., Zhang, G., GU, S., Shen, Q., & Alvandi, E. (2023). Identification and prioritization of tourism development strategies using SWOT QSPM and AHP: A case study of changbai mountain in China. *Sustainability*, 15(6), 4962. <https://doi.org/10.3390/su15064962>

- Farahani, H., & Manouchehri, S (2015). Identifying the obstacles and problems of tourism development in the rural areas the target of tourism in the west of Marivan city. *Research and Rural Planning*, 4(1), 161-172. <https://doi.org/10.22067/jrrp.v4i9.35823> [In Persian].
- Gey, Ch., & Fayosola, E. (2011). *Tourism in a comprehensive perspective* (A. Parsaian, & M. Arabi, Trans.). Cultural research office. (Original work published in 1997) [In Persian].
- Han, L., & Su, Y. (2021). Evaluation of development potentials of regional tourism industry—taking Hebei province as an example. *Journal of Physics*, 1774(1), 012034. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1774/1/012034/meta>
- Higgins-Desbiolles, F., Carnicelli, S., Krolikowski, C., Wijesinghe, G., & Boluk, K. (2019). Degrowing tourism: Rethinking tourism. *Sustainable Tourism*, 27(12), 1926-1944. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1601732>
- Jajarmi, K., & Soleimani, H. (2014). Analysis of tourism potentials and capabilities from Baghbahadoran villagers point of view. *Human Settlements Planning*, 9(26), 28-17. <https://sanad.iau.ir/Journal/jshsp/Issue/45609> [In Persian].
- Kazemi, M. (2006). *Tourism management*. Samt Publishing. [In Persian].
- Kazemian, G., Ziaee, M., Yavarigohar, F., & Babaei, Y. (2022). Presenting a model of tourism complementary development with a hybrid approach. *Journal Of Tourism Planning and Development*, 11(40), 103-132. <https://doi.org/10.22080/jtpd.2022.21272.3524> [In Persian].
- Kheyri, E., Morovati, M., Neshat, A., & Siahati, Gh. (2021). Identify potentials and compiling a strategic tourism development plan using the integrated approach of SWOT and AHP analysis (Case study area: Oshtorankh protected area). *Journal Of Environmental Science and Technology*, 23(1), 1-16. <https://sanad.iau.ir/Journal/jest/Article/838081> [In Persian].
- Lickorish, L. J., & Jenkins, C. L. (2007). *Introduction to tourism*. Routledge.
- Makuny, I. E. W. (2023). Assessment of the potential of adventure tourism in the Mt. Kenya region. *Tourism Management*, 7(1), 37-43. <https://doi.org/10.11648/j.ijhtm.20230701.15>
- Mkwizu, K. H. (2020). Digital marketing and tourism: opportunities for Africa. *International Hospitality Review*, 34(1), 5–12. <https://doi.org/10.1108/IHR-09-2019-0015>
- Moein, A. (2015). *Tustan zar*. Bani Al-Zahra Publications. [In Persian].
- Mohammadi Dahcheshme, P. (2018). Strategic analysis of hardships and opportunities for developing urban tourism (Pilot study: Shahr-e-kord). *Journal of Geographical Sciences*, 17(47), 19-37. <http://jgs.khu.ac.ir/article-1-2555-fa.html> [In Persian].
- Nargesi, Sh., Babaki, R., & Efati, M. (2018). The relationship between tourism economic growth and financial development in Iran (1989-2015). *Journal of Financial Economics*, 12(44), 41-68. <https://sanad.iau.ir/journal/ecj/Article/663791?jid=663791> [In Persian].
- Raeisi, A., Salarzei, H., & Shahiakitash, M. (2019). Analysis of the capabilities and bottlenecks of tourism development in rural areas of the border from the point of view of people and authorities (Case study: Pishin border part of the Sarbaz county). *Journal of Border Studies*, 7(4), 87-120. http://bss.jrl.police.ir/article_94320.html [In Persian].
- Rezaei, M R., & Ghasemi, M. (2021). Assessing tourism capabilities and its role in urban development with emphasis on strategic planning (Case study: Kerman). *Urban Environmental Planning and Development*, 2(5), 1-16. <https://sanad.iau.ir/Journal/juep/Article/909988> [In Persian]
- Sobhani, B., Safarian, W., & Zamani, L. (2020). Zoning of agroclimatology of rice cultivation using AHP and TOPSIS methods (Case study: Lenjan Isfahan province). *Journal Of Agricultural Economics Research*, 12(45), 203-226. https://jae.marvdasht.iau.ir/article_4079.html [In Persian].
- Statistical Centre of Iran. (2021). *Statistical Yearbooks Lenjan*. <https://amar.org.ir/salnameh-amari> [In Persian].
- Subash, T. (2015). Tourism in India: Potentials challenges and opportunities. *IJRAR-International Research and Analytical Reviews*, 2(4), 8-18. http://www.ijrar.com/upload_issue/ijrar_issue_222.pdf
- Tortato, F. R., & Izzo, T. J. (2017). Advances and barriers to the development of jaguar-tourism in the Brazilian pantanal. *Perspectives In Ecology and Conservation*, 15(1), 61-63. <https://doi.org/10.1016/j.pecon.2017.02.003>
- Webster, M. (2017) *Collegiate dictionary*. Jangal Publications. [In Persian].
- WTO. (1999). *Tourism: 2020 vision*. WTO.